

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
UYGULAMALI PSİKOLOJİ BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**RORSCHACH ORAL BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİNİN
GEÇERLİLİK ÇALIŞMASI**

Mehmet Fatih ŞİRAZ

2501070818

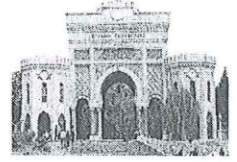
Tez danışmanı

Doç.Dr. Tefrika TUNABOYLU İKİZ

İstanbul-2011

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz PSİKOLOJİ ANABİLİM Dalında ders dönemindeki Eğitim - Öğretim Programını başarı ile tamamlayan 2501070818 numaralı MEHMET FATİH ŞİRAZ'IN hazırladığı "RORSCHACH ORAL BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİLİK ÇALIŞMASI" konulu YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca 18.02.2011 CUMA günü saat: 09.30' de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....Kabul.....'ne* ~~OYBİREĞİ~~ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI(*)	İMZA
DOÇ. DR. TEVFİKA TUNABOYLU İKİZ	Kabul	
DOÇ. DR. SEVTAP CİNAN	Reddi	
YRD. DOÇ. DR. BENGİ PİRİM DÜŞGÖR	Kabul	
YRD. DOÇ. DR. ÖZLEM SERTEL BERK	Reddi	
YRD. DOÇ. DR. ALPER ŞAHİN	Kabul	

ÖZ

Ülkemizde projektif değerlendirme yöntemlerinin önemi bilinmekle birlikte kişilerarası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyini ölçen herhangi bir projektif ölçeğin olmayışı önemli bir eksiktir. Bu nedenlerden dolayı Masling, Rabie ve Blondhaim'ın geliştirdiği Bornstein'in geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı bireylerin rahatlık ve yardım arayışının yoğunluğunun, kişiler arasındaki ilişkideki hassasiyet ve güvenli olmayan bağlanma stilleriyle psikoterapideki zorlanmaların, yeme bozukluklarının ve psikiyatrik tedaviyi sonlandırırken gelişen davranış problemlerinin sıklığı ile ilişkili olan kişilerarası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyini derecelendiren Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinin Türk toplumu için geçerlilik (yakınsak-ayırddedici-ıraksak) çalışması yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda ilk önce, Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin çevirisi yapılmıştır. Ölçeğin geçerlilik çalışması kapsamında yapı geçerliliği incelenmiştir. Türkiye'de özerk benlik ve kişiler arası ilişkilerdeki bağımlılık ile ilgili kullanılan ve Kağıtçıbaşı tarafından geliştirilen Özerk-ilişkisel benlik ölçeğinin yanı sıra Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanterinden geliştirilen Bağımlılık ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu ölçekleri kullanılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 20 ila 61 yaşları arasında değişen, 48 kadın ve 33 erkek olmak üzere toplam 81 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların demografik bilgileri alındıktan sonra ölçek ve test uygulamalarına geçilmiştir.

Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması için SPSS 15.0 for Windows'dan yararlanılmıştır. Kullanılan istatistiksel teknikler Pearson moment korelasyon analizi, bağımsız grup t-testi, eşleştirilmiş örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA)'dir.

Bağımlılık ve kişiler arası ilişkilerdeki özerk-ilişkisel olma durumlarını inceleyen ölçek ve testlerle Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden elde edilen puanlar sosyodemografik (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum) verilerden etkilenmeyerek değişmemiştir.

Ölçeğin kategorilerinin benzeşmediği ve iç tutarlığının düşük olduğu saptanmıştır. Homojen olmayan kategorilerden oluşturulan alt gruplara (oral algı ve ilişkisel bağımlı algı) verilen yanıt sayılarının farklılaştığı ancak aralarında bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Sonuç olarak, Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin, Türkiye’de bağımlılık ile ilgili çalışmalarda kullanılan diğer ölçekler gibi yapı geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğu ancak iç tutarlılığının orijinal ölçek çalışmalarıyla paralel olarak düşük olduğu saptanmıştır.

ABSTRACT

Although realizing the importance of projective evaluation methods the lack of any projective scale, which evaluates the degree of dependency in interpersonal relationship, is important. Therefore the Turkish validity (convergent-discriminant-convergent) of Rorschach Oral Dependency Scale, which was developed by Masling, Rabie and Blondhaim and was conducted the reliability and validity study by Bornstein; was made. This scale grades the level of interpersonal dependency in relation with the intensity of seeking comfort and assistance, the insecure attachment style, vulnerability in interpersonal relationships, difficulties in psychotherapy, eating disorders, and the behavioral problems in the termination phase of the treatment.

In accordance with this aim, firstly the Turkish translation of Rorschach Oral Dependency Scale was made. Within the scope of validity study of the scale construct was investigated. in addition to the Dependency and Dependent Personality Disorder Scales, which was developed from Minnesota Multiple Personality Inventory; the Autonomous-Related self scale, that was developed by Kağıtçıbaşı and is frequently used in Turkey about autonomous self and interpersonal dependency related studies was used.

The population of this study consists of 48 female and 33 male participants, whose ages range from 20 to 61. After collecting the demographic information of participants, the application of scales and tests was conducted.

In analyzing and interpreting of the data SPSS 15.0 for Windows was used. Pearson Moment correlation analysis, independent t-test, paired sample t-test and one way analysis of variance (ANOVA) was applied as statistical techniques.

The results indicate a statistically significant relation between the scales and tests which evaluate the dependency and the autonomous-relatedness in interpersonal relationships and Rorschach Oral Dependency Scale.

The Rorschach Oral Dependency Scale scores did not varied in terms of socio-demographic characteristics (i.e. gender, age, education, marital status). The results suggest a difference in terms of the categorization of the scale and low levels of in-consistency. It was found a difference in terms of the response numbers to the sub-groups which were consisted of non-homogeneous categories, but there was not relationship between them.

Consequently, the construct of the Rorschach Oral Dependency Scale was found enough as the other scales that are used in Turkey about dependency related studies. On the other hand the in-consistency was found low in parallel with the original scale studies.

Key Words: Rorschach Test, Dependency, Validity

ÖNSÖZ

Tezimin her aşamasında emeği bulunan, tez süresince hiçbir konuda desteğini esirgemeyen tez danışmanım ve değerli hocam Doç. Dr. Tefrika Tunaboşlu-İkiz'e,

Eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, bana verdikleri destek ve sağladıkları imkânlardan dolayı BRSHH Adli Psikiyatri Klinik Şefi Dr. Niyazi Uygur'a ve Adli Psikiyatri Klinik Şef Muavini Dr. Ali Rıza Çeliker'e;

Tezimin yorumlama ve istatistiksel değerlendirme aşamalarında bilgi ve desteklerini paylaşan Psk. Sergül Oğur'a, Psk. Doğan Yılmaz'a ve Dr. Suat Küçüköncü'ye;

Tezim süresinde bana yol gösteren ve veri toplama aşamasında desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Psk. Sinem Gül Şahin'e, Psk. Mehtap Gündoğdu'ya, Psk. Ulviye Esmer'e, Psk. Neşe Hatiboğlu'na ve Psk. Ahmet Güler'e;

Sıkıntılı zamanlarımı paylaşan ve manevi desteklerini esirgemeyen değerli arkadaşlarım Dr. Bülent Yıldırım'a, Dr. Müberra Kılıç'a, Dr. Yelda Yenilmez'e, Psk. Emine Gözcü Topalak'a, Psk. Tuğçe Aytemiz'e ve Bakırköy Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Hastanesi Adli Birim çalışanlarına;

Tezim süresince bana yol gösteren ve desteklerini esirgemedi hep yanımda olan tüm aileme teşekkürlerimi sunarım.

Mehmet Fatih Şiraz

Mart 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLoların LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xii
EKLERİN LİSTESİ.....	xiii
GİRİŞ.....	1
1. GENEL BİLGİLER.....	3
1.1. Bağlanma Kavramı.....	3
1.1.1. Bağlanma Kuramı.....	4
1.1.2. Yetişkin Bağlanma Stilleri.....	7
1.2. Freud' un Psikoseksüel Gelişim Kuramı.....	11
1.2.1. Oral Dönem.....	12
1.2.2. Oral Karakter Özellikleri ve Bağlanma ile Bağımlılık Arasındaki İlişki.....	14
1.3. Özerk-ilişkisel benlik kavramı.....	15
1.4. Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği ile ilgili çalışmalar.....	16
1.4.1. Kişiler Arası Bağımlılık ve Kişilik Patolojisi: ROB Skorlarındaki Değişkenler.....	16
1.4.1.1. Bağımlılık ve Kişilik Patolojisi.....	17
1.4.2. Psikopatlar, Cinsel Homocitd Faillerinde ve Pedofilide Rorschach Oral Bağımlılığı.....	18
1.5. Amaç ve Araştırmanın hipotezleri.....	19
	viii

2.	YÖNTEM.....	23
2.1.	Katılımcılar.....	23
2.2.	Kullanılan Materyaller.....	26
2.2.1.	Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	26
2.2.2.	Demografik Bilgiler Formu.....	26
2.2.3.	Rorschach Testi.....	26
2.2.3.1.	Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği(ROB).....	28
2.2.4.	Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testi (BKB).....	32
2.2.5.	Bağımlılık Testi (BT).....	32
2.2.6.	Özerk-İlişkisel Benlik ölçeği.....	33
2.3.	Uygulama.....	33
2.4.	İstatistiksel Analiz.....	34
3.	BULGULAR.....	36
3.1.	Araştırmada Kullanılan Test ve Ölçeklerle İlgili Betimleyici İstatistikler.....	36
3.1.1.	Katılımcıların Rorschach testindeki yanıtları ile ilgili betimleyici istatistikler.....	37
3.1.2.	Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinin kategorilerine puanlanan yanıt sayılarının ROB ölçeğine toplam verilen yanıt sayılarına göre dağılımı.....	38
3.1.2.1.	Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği ile ilgili yanıtların içeriklerinin verilme sıklığına göre sıralanışı....	40
3.1.2.2.	Rorschach Oral bağımlılık Ölçeğinin Alt Gruplarındaki yanıt sayılarının Dağılımı.....	48

3.2.	Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puanla diğer test ve ölçeklerden alınan puanların korelasyonu.....	49
3.3.	Sosyodemografik Değişkenler Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinin Değerlendirilmesi.....	50
3.3.1.	Cinsiyet değişkeni açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması.....	50
3.3.2.	Yaş gruplarına göre Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması.....	51
3.3.3.	Eğitim düzeyine göre Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması.....	51
3.3.4.	Medeni Durum değişkeni açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması.....	52
3.4.	Rorschach Testindeki Estonpaj Puanlarının Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) Ölçeğinden yüksek ve düşük skor alan katılımcılar açısından karşılaştırılması.....	53
3.5.	Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğindeki Kategoriler, Oral algı ve İlişkisel Bağımlı Algı Kategorilerine Verilen Yanıtlar Arasındaki İlişki ve Bu Yanıtların Karşılaştırılması.....	53
4.	TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	55
4.1.	Tartışma.....	55
4.2.	Sonuç ve Öneriler.....	59
	KAYNAKLAR.....	61
	EKLER.....	68

TABLULARIN LİSTESİ

Tablo 1.	Katılımcıların Cinsiyete göre yaş ortalamaları.....	23
Tablo 2.	Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri.....	24
Tablo 3.	Katılımcıların Sosyodemografik Bilgilerinin cinsiyete göre dağılımı.....	25
Tablo 4.	Katılımcıların Uygulanan Test ve Ölçeklerden Aldıkları Ortalama Puanlar, Standart Sapmalar, Minimum ve Maksimum değerler.....	36
Tablo 5.	Rorschach Testindeki Yanıt Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	37
Tablo 6.	Rorschach Testindeki Red Yanıtlarının Cinsiyete Göre Dağılımı...	38
Tablo 7.	Yanıtların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategorilere dağılımı.....	39
Tablo 8.	Kategori 1 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	40
Tablo 9.	Kategori 2 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	41
Tablo 10.	Kategori 3 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	41
Tablo 11.	Kategori 4 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	42
Tablo 12.	Kategori 5 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	42
Tablo 13.	Kategori 6 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	43
Tablo 14.	Kategori 7 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	43
Tablo 15.	Kategori 8 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	44
Tablo 16.	Kategori 9 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri...	44
Tablo 17.	Kategori 10 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	45
Tablo 18.	Kategori 11 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	45
Tablo 19.	Kategori 12 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	46
Tablo 20.	Kategori 13 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	46
Tablo 21.	Kategori 14 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	47
Tablo 22.	Kategori 15 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	47
Tablo 23.	Kategori 16 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri.	48
Tablo 24.	Oral Algı, İlişkisel Bağımlı Algı ve Gruplanmamış Yanıtlarının Dağılımı ve Yüzde değerleri.....	49

Tablo 25.	Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği ile diğer test ve ölçek puanları arasındaki ilişkiye dair korelasyon tablosu.....	50
Tablo 26.	Cinsiyet Değişkeni Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların karşılaştırılması.....	50
Tablo 27.	Yaş grupları Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların karşılaştırılması	51
Tablo 28.	Eğitim Düzeyi Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması.....	52
Tablo 29.	Medeni Durum Değişkeni Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması.....	52
Tablo 30.	Yüksek ya da düşük ROB puanlarına göre Rorschach testinden elde edilen estonpaj puanlarının karşılaştırılması.....	53
Tablo 31.	Kategorilerin Cronbach's Alpha Değerleri.....	53
Tablo 32.	Oral Algı Ve İlişkisel Bağımlı Algı Kategorilerine Verilen Yanıtlar Arasındaki İlişki.....	54
Tablo 33.	Oral Algı ve İlişkisel Bağımlı Algı Değerlerinin Karşılaştırılması...	54

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil 1.	Dört' lü Bağlanma Modeli.....	9
----------	-------------------------------	---

EKLERİN LİSTESİ

Ek 1.	Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	68
Ek 2.	Demografik Bilgiler Formu.....	69
Ek 3.	Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği.....	70
Ek 4.	Rorschach Protokolü Ve Rob Puanlaması (Vaka Örneği).....	71
Ek 5.	Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testi.....	73
Ek 6.	Bağımlılık Testi.....	74
Ek 7.	Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği.....	77

GİRİŞ

İnsanın özelliklerini ölçme girişimleri antik dönemlere kadar uzanmasına rağmen ilk sistematik girişimler psikolojinin bağımsız bir bilim dalı olarak ortaya çıkmasıyla eşzamanlıdır (Erkuş, 2003).

Psikoloji temelde insanı tanımak ister ve bu gözlemlerle başlar (Akkoyun, 2005). Psikolojik testlerin amacı kişiler arasındaki bireysel farklılıkları incelemektir. Psikolojik testte klinisyenle hasta arasında arabulucu görevini gören, insanı tanımak için kullanılan bir araçtır. Bunu Winnicott'un terimleriyle açıklarsak; psikolojik testler, testör ile hasta arasında geçiş alanı işlevi görmektedir. Testör ile test alan kişi arasındaki bu ilişki Winnicott'un deyimleriyle; test testörün sunduğu bir alanda kişinin kendi hayal dünyasını, imgelemlerini elindeki malzemedan hareketle hayal kurma gücünü ortaya koyarak yapılandırmasıdır (Tunaboşlu-İkiz, 2001).

Psikolojik değerlendirme çeşitlerinden birisi olan projektif yöntemde, algılanan nesne yabancılaştıkça veya algılanması zorlaştıkça, onu tanımlamamıza yardım eden gerçekçi anılar azalır ve tam algılayabilmek için başka anılara (çağrışımlara) başvurmak zorunda kalırız. Böyle durumlarda içimizdeki dinamik süreçler harekete geçer ve bu süreçlerin yardımıyla gördüğümüz nesneyi yapılandırmaya, bir anlam vermeye yöneliriz (Cansever, 1982).

Projektif yöntemde, deneğe belirsiz uyarıcılar verilerek bunlara istediği şekilde tepkide bulunması istenir. Projektif testlerde esas olan kişinin kendine has ruhsal faaliyetlerini bireyselliklerini yitirmeden ortaya koymasısıdır. Verilen malzeme hem çok somut hem de ikilem içermektedir. Deneğin çağrışımları sonucunda gerçek olan malzeme üzerinden kendi içsel yaşantılarını, fantezilerini aktarması testin aynı zamanda geçiş nesnesi olarak değerini açıklamaktadır (Tunaboşlu-İkiz, 2001). Birey ne olduğunu tam algılayamadığı bir uyarıcıyı, kendi kişiliğine uygun biçimde algılayıp yapılandırır (Cansever, 1982).

Bilinç düzeyinde kabul edilemeyen, korkutucu veya ürkütücü geldiği için bilince getirilemeyen düşünceler Freud'un psikanalitik yaklaşımındaki serbest

çağrışım yöntemiyle bilinçli hale getirilmeye çalışılır. Projektif testlerde de buna benzer bir yaklaşım izlenir ve Freud'un üzerinde çalıştığı temel kavramlardan yararlanır. Denekten alınan bilgiler yorumlanırken Freud'un rüyaları yorumlama yöntemi izlenir (Akkoyun, 2005).

Masling, Rabie ve Blondhaim'ın Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeği son 30 yılda, kişiler arası bağımlılığı ölçen en yaygın projektif testtir (Bornstein, 1996). ROB skorları, rahatlığı, yardım arayışını, değişik durumlardaki kişilerarası kazançları öngörür (Bornstein, Riggs, Hill & Calabrese, 1996). ROB ölçeğinde yüksek skorlar, kişilerarası durumlardaki artan hassasiyetle güvenli olmayan bağlanma stilleriyle ve psikoterapideki zor tanımlarla bağdaştırılır (Duberstein ve Talbot, 1993).

ROB skorları; otorite figürüne uyum ve kooperasyonla (Bornstein ve Masling, 1985), güvensiz bağlanma aşamalarıyla (Duberstein, ve ark., 1993), yeme bozuklukları (Bornstein ve Greenberg, 1991) ve psikiyatrik tedaviyi sonlandırırken gelişen davranış problemleri arasında (Greenberg ve Bornstein, 1989) pozitif ve anlamlı korelasyon bulunmuştur.

Klinik alanda sıklıkla kullanılan ve güncelliğini 75 yılı aşkın süredir koruyan, korumayı başarabilen Rorschach testinin (Tunaboşlu-İkiz, 2001), protokollerindeki *bağımlı-ilişki algısı* ve *oral algısı* gösteren yanıtlara bakılarak elde edilen ROB skorları (Bornstein, 1996) bireyin ruhsal süreçleri, karakter özellikleri, kişiler arası ilişkilerindeki algıları ve düşlemleri hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmamıza yol gösterecektir.

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Bağlanma Kavramı

İnsan biyopsikososyal bir canlı olarak diğerleri ile birlikte yaşama isteği içerisinde. İnsanlar biyolojik yapısı nedeniyle, yaşamını devam ettirebilmek için diğer canlılara oranla daha uzun süre anne-babasının yardımına ihtiyaç duyarlar. Bu durum, insanların bir arada yaşamaya gereksinimlerini ve bağlanma ihtiyacını açıklar (Zeanah, Boris ve Lrriey, 1997).

Bağlanma, yaşamın ilk günlerinde başlayan, zamanla oluşan, duygusal yönü ağır basan ve olması beklenen bir durumdur. Bebeklikte bağlanma kavramı; belirli bir kişiye olumlu tepkilerin verilmesi, zamanın büyük bir kısmının o kişi ile birlikte geçirilmek istenmesi, herhangi bir korku yaratan durum ve obje karşısında hemen o kişinin aranması, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsamaktadır (Soysal ve ark., 2000). Bebeklik döneminde anne veya temel bakıcı arasında kurulan ilk bağlanma, erişkinlik döneminde başkalarıyla olan ilişkilerin ve beklentilerin temelini oluşturur (Budak, 2000).

İlk üç ayda bebekler emme, yakalama, gülümseme, bakma, sarılma, göz ilişkisi kurma davranışları ile bakıcısına yönelmeye başlarlar. Altıncı ayda tanıdığı kişiye daha fazla gülümser ve daha fazla tepki vermeye başlarlar. Bebek ilgisini ihtiyaçlarını karşılayan kişiye yöneltir (Kaplan, Sadock & Grebb, 1994).

Bebeklikte şekillenen bağlanma biçimleri, bireyin yaşamında sürekli rol oynamaktadır. Kişinin ilerideki ilişki biçimlerinin belirlenmesinde yaşamın ilk günlerinde kurulan bağlanma örüntüsünün etkisi bulunmaktadır. Bağlanma ile ilgili yapılan çalışmalar ilk başta bebeklik üzerine odaklanırken, daha sonra çocukluk ve yetişkinliği de kapsayarak bağlanmanın tüm yaşam sürecine yansıdığı görüşü kabul edilmiştir (Waters, Posada, Crowell ve ark., 1994). Örneğin; Waters ve arkadaşları (1994), bağlanmanın karşı cinsle olan ilişki ve eş seçimi üzerinde etkisine değinirken, erken bağlanmanın gelecekteki sevgi ilişkilerinin prototipi olduğunu

ileri sürmektedirler. Bowlby (1980), çocuğun bebeklikte ve erken çocuklukta bakıcıyla karşılıklı etkileşim deneyimleriyle, içsel çalışma modellerini yapılandırıldığını, bağlanma organizasyonlarının yaşam boyu devamlılığının, yaşamın ilk yıllarında elde edilen bu zihinsel temsillerle sağlandığını savunur.

Bağlanmanın gücünü arttıran en önemli unsur, özellikle 12. aya kadar olan anne ile etkileşimdir. Anne çocuğun ihtiyaçlarına ne kadar hassas ise çocuğun güvenli bağlanma geliştirme olasılığı o kadar fazladır. Hassasiyet, annenin çocuğun iletişimini algılama, çocuğun bakış açısından yorumlama ve çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarına göre hızlı ve uygun biçimde yanıt verme istek ve becerisinin göstergesidir. Bağlanmanın gücünü etkileyen diğer bir unsur da çocuğun özellikleridir. Bazı çocukların bakımı zordur. Çeşitli doğum komplikasyonları, erken doğumlar, çocuğun mizacı gibi faktörler bakımı zorlaştırabilir. Bu da bağlanma da sıkıntı yaşanmasına sebep olabilir. Bebekler bir kişiye bağlanma eğiliminde olmakla birlikte baba veya bakıcı gibi birden çok kişiye de bağlanabilirler. Bağlanma bebeğe güvenlik hissi verir (Soysal ve ark., 2000).

1.1.1. Bağlanma Kuramı

Çocuklukta ve yetişkinlikteki yakın ilişkileri anlamayı amaçlayan kuramlardan biri olan bağlanma kuramı, gelişim psikolojisinde kuramsal ve ampirik çalışmalara yol gösterici olmaktadır (Weber, 2003).

Bowlby (1973), bağlanmayı, insanların kendileri için önemli gördükleri kişilere karşı geliştirdikleri güçlü duygusal bağlar olarak tanımlamaktadır. Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi, yeni doğanların yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini ifade eder. Bowlby, duygusal bağın nasıl ve neden ortaya çıktığını, ayrıca kişiliğin ve kişiler arası ilişkilerin çocukluk dönemindeki bu bağlanma ilişkisinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaya çalışmaktadır (Bowlby, 1973).

Bowlby'nin, Freud'un kişilik kuramını genişleten ve nesne ilişkileri kuramcıları olarak adlandırılan Melanie Klein, Donald Winnicot, Margaret Mahler

ve Heinz Kohut gibi isimlerin düşüncelerinden etkilendiği görülmektedir. Bu kuramcılar, nesne ilişkileri kuramının farklı yorumlarını sunmuş olsalar da, bakış açılarının benzer olduğu temel ilkeler vardır. İlk olarak, nesne ilişkileri kuramcıları da erken çocukluk deneyimlerine büyük önem verirler. Ancak, Freud'un tanımladığı iç çatışmalar ve dürtüler yerine, çocuğun yaşamında önemli yeri olan kişilerle olan ilişkileriyle ilgilenirler. Çoğu durumda bu kişi çocuğun ebeveynleri, özellikle de annesidir. Diğer bir benzerlik ise, adından da anlaşılacağı gibi nesne ilişkileri kuramcıları, çocuğun bilinçaltında çevresindeki önemli nesnelere yansımalarını oluşturduğunu belirtirler. Çocuğun anne ve babasının bilinçaltı yansımaları, anne ve baba yanında olmadığı zamanlarda da çocuğun onlarla ilişkilendirdiği bir nesne görevi görür. Çocuğun anne ve baba imgelerini içselleştirme tarzı, gelecekte bir ilişkiye girdiğinde karşısındaki kişiyi ne gözle göreceğinin temelini oluşturur. Diğer bir deyişle, çocukların anne babalarına duyduğu bağlılık, yetişkin olduklarında başkalarıyla anlamlı ilişkiler kurma becerilerini etkiler (akt. Burger, 2006).

Bowlby bağımlılık (dependency) kavramıyla bağlanma (attachment) kavramını birbirinden ayırmaktadır. Bağımlılık, kişinin fiziksel gereksinimleri için bir başkasına güvenmesidir. Bebek yaşamının ilk haftalarında annesine bağımlıdır ancak annesine halen bağlanmamıştır. Bağlanma da yakınlık bozulduğunda diğer bir insana ya da kişilere yakınlığın korunması söz konusudur. Bir davranışın bağlanma statüsünde yer alması için bağlanma örüntüsünün bir ya da daha fazla özel kişi ya da kişilere sahip olması gerekir ve bir durum karşısında bağlanılan kişiye verilen tepkinin diğer kişilere verilen tepkiden farklı olması gerekir (Arslan, 2008).

Bowlby, yenidoğan bebeklerin ve çocukların, bakıcıları ile ilişki kurma ihtiyacı içerisinde olduklarını vurgulamıştır. Anne ile bebek arasındaki ilişki yakınlık arayışı ile belirginleşmektedir (akt. Hortaçsu, 1991). Bowlby, bağlanma kuramının merkezine anne çocuk bağına yerleştirmiş ve çocuğun fiziksel ve psikolojik açıdan sağlıklı birey olarak yetişmesinde, anne çocuk ilişkisinin kalitesinin önemini vurgulamıştır (Weber, 2003).

Bağlanma, bir kişinin korktuğunda, yorulduğunda veya hasta olduğunda bir

figürle ilişki kurmak ya da yakınlık aramak için duyduğu güçlü bir istek olarak tanımlanabilir. Eğer birey tehdit hissetmezse ya da bağlanma figüründen ayrılmazsa bağlanma davranışı harekete geçmez (Bowlby, 1980).

Bağlanma kuramına göre; bağlanmanın gelişimsel olarak aşağıdaki süreçlerden geçtiği ifade edilebilir

1. Çocukların genetik yapıları ve onların bakıcıları ile ilişkileri ilk beş yıl içerisinde farklı bağlanma biçimlerinin gelişmesini ve kazanılmasını sağlar.
2. Bakıcı ile çocuk arasındaki bağlanma etkileşimleri çocuklar tarafından içsel çalışma modelleri olarak içselleştirilir.
3. Bunlar, bebeklikten, çocukluğa, ergenliğe, yetişkinliğe ve yaşlılığa aktarılır.
4. Ebeveynlerden çocuklara kuşaklar arası aktarılan bağlanma stratejileri, kişinin kendi ebeveyn bağlanma temsilleri olarak, ebeveyn davranışları içerisinde sıklıkla ortaya çıkabilir (Ammaniti, Van Ijzendoorn, Speranza ve Tambelli, 2000).

Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978), yaptıkları bir çalışmada, bir ve iki yaş arası çocukların anneleri tarafından yalnız bırakılmaları sonucunda, yalnız bırakılma stresini nasıl yasadıkları ve bu durumun üstesinden nasıl geldiklerini gözlemlemişlerdir. “Yabancı ortam deneyleri” olarak adlandırılan bu çalışma çocukların sevecekleri oyuncakların olduğu bir odada gerçekleşmektedir. Çocukların davranışlarının gözlemlerine dayanılarak güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan olmak üzere 3 çeşit bağlanma stili gösterdiği ortaya konulmuştur.

Güvenli anne-çocuk ilişkisinde anneler, çocuklarına karşı ilgili ve duyarlıdır. Bu çocuklar anneleri yanlarında olmasa bile ona ulaşabileceklerini bilirler. Güvenli çocuklar mutlu ve özgüven sahibi olmaya eğilimlidir (Burger, 2006).

Kaygılı/kararsız bağlanma ilişkisinde anne, çocuğun gereksinimlerine karşı ilgili ve duyarlı değildir. Kaygılı/kararsız bağlanmaya sahip çocuklar ise

annelerinden ayrıldıklarında yoğun kaygı ve kızgınlık duygusu yaşamaktadırlar. Anneleri gittiğinde ağlarlar, anneleri geri döndüğünde ise sevinirler ve kucaklarlar. Ancak birdenbire sinirli görünmeye başlayarak annelerinin onları sakinleştirmeye çalışmasına rağmen sinirli olma ve ağlama davranışını devam ettirme gibi protesto davranışları gösterirler (Ainsworth ve ark., 1978)

Kaçınan bağlanmada ise, anneler çocuklarına karşı duyarlı değildir. Çocuk bu tavıra, anneye karşı uzaklık ve duygusal kopukluk geliştirerek tepki gösterir (Burger, 2006). Kaçınan bağlanmaya sahip çocuklar, annelerinin gidişinden rahatsız olmamış gibi görünürler ve anneleri döndüğünde ise yakın olmaktan kaçınır, sakin ya da ilgisiz görünürler. Fiziksel temas ya da rahatlama ihtiyacı duymazlar.

Ainsworth (1989), bebeklerin ebeveynleriyle kurmuş oldukları ilişkilerle şekillenen bağlanma biçimlerinin genellikle yetişkin olduklarında kurmuş oldukları yakın ilişkilerde de tekrarlanacağını belirtmektedir. Hazan ve Shaver (1987), ise aynı bağlanma biçimlerinin ergenlik döneminde, yetişkinlikteki duygusal ilişkilerinde evlilik ilişkilerinde ortaya çıkabileceğini ileri sürmüşler ve yaptıkları araştırmalarla üç bağlanma biçimini (güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız) ortaya koyan bir ölçek geliştirmişlerdir (Hazan & Shaver, 1987). Bartholomew ve Horowitz (1991), Ainsworth ve arkadaşları (1978)'nın çocuklar üzerinde yapılan çalışmalarda tanımlanan, Hazan ve Shaver (1987), tarafından yetişkinlere uyarlanan 3'lü bağlanma biçiminin, dördü bağlanma şeklinde ifade edilebileceğini ortaya koymuştur.

1.1.2. Yetişkin Bağlanma Stilleri

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma teorisi üzerine yazılarını ve Ainsworth'un bebeklikte üç temel bağlanma tipini keşfini derleyerek, aynı üç tip bağlanma stilinin (güvenli, kararsız ve kaçınan) yetişkinlikte de var olduğunu ve yetişkinlerin romantik ilişkilerinde daha önceden elde ettikleri bağlanma stillerine göre davrandıklarını ortaya koymuştur. Hazan ve Shaver (1987), yetişkin romantik

aşkını, bağlanma süreci olarak, anne-bebek ilişkisine paralel olarak kavramsallaştırmışlar ve yetişkin bağlanma stilini ölçen basit bir kendini anlatma ölçeği geliştirmişlerdir. Bu ölçeği kullandıklarında farklı bağlanma stiline sahip insanların, romantik aşk hakkında farklı inançlara sahip olduklarını, yalnızlık düzeylerinin farklı olduğunu ve aileleriyle ilişkilerinde farklı örüntü sergilediklerini görmüşlerdir.

Yetişkinlerin bağlanma düzeyini ölçmek amacıyla ölçek oluşturan bir diğer ekip Bartholomew ve Horowitz (1991)'dir. Hazan ve Shaver'in yetişkin bağlanmasındaki üçlü tipoloji yerine dördü bir tipoloji önermişlerdir. Bartholomew ve Horowitz (1991), yetişkin bağlanma stillerini benlik modeli ve başkaları modeli olmak üzere iki boyut üzerinde tanımlamış ve bu boyutları, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kutup halinde ele almışlardır. Benlik modeli, bireyin kendilik değeri için başkalarına olan duygusal bağımlılığı ile ilişkiliyken, başkaları modeli başkalarının gereksinim duyulduğunda ulaşılır olup olmadığı ile ilişkilidir.

Olumlu benlik modeli, başkalarının onayından bağımsız olarak sahip olunan içselleştirilmiş öz saygı ve sevilebilirlik duygusunu, olumsuz benlik modeli ise düşük öz saygı ve başkalarından onay alma gereksinimi içermektedir. Olumlu başkaları modeli, kişi açısından önemli olan başkalarının ulaşılabilirlik ve güvenilebilirliğine ilişkin beklentilerini içerir ve başkalarından yakınlık ve destek aramak gibi davranışları yönlendirir. Olumsuz başkaları modeli ise yakınlık kurmaktan kaçınmayı, sosyal destek almak konusunda kayıtsızlık ve ilişkilerde olumsuz beklentilere sahip olmayı kapsamaktadır (Bartholomew ve ark., 1991). Güvenli bağlanma stiline sahip olan kimse, kendisi ve diğerleri hakkında olumlu modele sahiptir. Kararsız bağlanma stilini Bartholomew saplantılı olarak tekrar adlandırmıştır. Saplantılı bağlanan kişiler, diğerleri hakkında olumlu modele kendi hakkında olumsuz modele sahiptir. Bartholomew kaçınan bağlanma stilini ikiye ayırmıştır. Korkulu kaçınanlar; Hazan ve Shaver'in kaçınan tipine benzerdir, hem kendileri hem de diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptir, yakınlık kurmak için hem arzuludurlar hem de bu yakınlıktan korkarlar. Kayıtsız kaçınanlar, kendileri hakkında olumlu modele, diğerleri hakkında olumsuz modele sahiptir. Kayıtsız

bireylerin benlik saygıları yüksektir fakat genel olarak kendilerini beğenme yerine, belirli yetenekleri hakkında olumlu değerlendirme yaparlar (West & George, 2002). Şekil 1’de görülebileceği gibi dört yetişkin bağlanma stili, benlik ve başkaları modellerinin olumlu ya da olumsuz olması şeklinde iki kutup halinde ele incelenmiştir.

Şekil 1: Dört’lü Bağlanma Modeli

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık)	
		Olumlu (düşük) 1	Olumsuz (yüksek) 2
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurma ve Özerklik konusunda rahat	SAPLANTILI / TAKINTILI İlişkilere saplantılı / takıntılı
	Olumsuz (yüksek)	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız Karşıt-bağımlı	KORKULU Yakınlık kurmaktan korkan Sosyal açıdan kaçınmacı

İki boyutlu Dört kategorili yetişkin bağlanma modeli
(Bartholomew ve Horowitz 1991’den uyarlanmıştır)

Şekildeki bağımlılık (dependency) boyutu düşükten (kendi ile ilgili olumlu görüş içselleştirilmiştir ve dışarıdan onaylanmak gerektirmez) yükseğe (olumlu kişisel görüş sadece başkalarının devamlı onaylamasına bağlıdır) doğru değer alır. “kayıtsız” ve “korkulu” bağlanma stillerinin ikisi de yakın ilişkiden kaçınmayı yansıtır. Benzer olarak saplantılı ve korkulu stiller de başkalarına kuvvetli biçimde bağımlı olmayı barındırır (Bartholomew ve ark, 1991).

Bartholomew ve Horowitz’in 1991 yılında yaptıkları bu araştırmada, iki önemli boyut olan kişinin benlik modeli ve kişinin başkaları modeli çerçevesinde

yetişkin bağlanmasındaki kişisel farklılıklara bakılmıştır. Her bir stilin prototipik tanımları yapılmış ve kişilerin hangi prototipe ne kadar karşılık geldikleri, bireyin o anki akran ilişkileri ve önceki aile ilişkileri ile ilgili yarı yapılandırılmış görüşmeler ile ölçülmek istenmiştir. Bireysel görüşmeler, kişisel raporlamalar ve akranlardan alınan raporlarla birlikte çeşitli ölçekler de kullanılmıştır. Sonuçlar göstermiştir ki, yetişkin bağlanmasının yönelimini belirleyen iki boyut olan benlik ve diğerleri hakkındaki modeller, birbirinden bağımsız olarak değişiklik göstermektedir. Örneğin, bu çalışmada benlik ile ilgili olumsuz değerlendirilen saplantılı ve korkulu stiller, bireyin kendisi ile ilgili güvensizliğine dair benzer özellikler göstermişler, ancak diğer insanlara olan güven duygusu ve ilişkiye hazır oluş bakımından farklılık göstermişlerdir. Bu da daha önceleri ya fazlaca bağlı olmayı ya da tamamen kaçmayı öngören modellerin sınırlılıklarını ortadan kaldırmıştır. Benzer olarak yakın ilişkilerden kaçınmayı temelleyen iki bağlanma stili olan korkulu ve kayıtsız stilleri, yakın ilişki kurmadaki zorluk ve diğer insanlara güvenmede tereddüt etme açısından benzerlik gösterirken, kişinin kendine olan güven ve yeterlilik duyguları bakımından tamamen farklı grupları işaret etmektedir. Bu da, kişiler arası ilişkilerinde mesafe koyan insanların, yakın ilişki kurmada korkuları olduğu fikrinin aşırı bir genelleme ve konuyu dar açıdan görme olduğunu göstermektedir (Bartholomew ve ark, 1991).

Araştırma sonuçları, kendini kabul ile diğer insanları kabul arasında önemli bir olumlu ilişki ortaya koymuştur. Bu araştırmaya katılan kişilerin çoğu, bağlanma stillerine bakıldığında, kendilerine dair ve diğer insanlara dair tutumlarında aynı özellikleri sergilemişlerdir. Ancak saplantılı ve kayıtsız stilleri, benlik ve diğerleri bakımından farklılık göstermiştir. Saplantılı stilde, bireyler başkalarından red gördüklerinde kendilerini suçlamışlar ve bu nedenle diğer insanlar hakkında olumlu görüşler beslemişler, ancak kayıtsız stildekiler, karşıdan gelen retler ile diğer insanların suçlu olduğunu düşünmüş ve bu nedenle de yüksek öz-güven bildirmişlerdir (Bartholomew ve ark, 1991).

Hazan ve Shaver'in (1987), yetişkin bağlanma modellerini çift ilişkilerine aktardığı üç temel bağlanma stilini tanımlamalarına göre; güvenli bireyler kendine güvene sahiptir, ilişkilerinde mutludur ve eşlerinin hatalarını kolayca kabullenirler.

Kaçıngan bağlananlar, yakın olmaktan korktukları için yakınlıktan kaçınırlar. Kararsız bireyler, çok çabuk aşık olurlar ve eşlerinden karşılık bekleme eğilimindedirler.

Feeney'e göre; bağlanma teorisi, romantik veya çift bağlarında çatışmayı, endişeyi, üzüntüyü ve yalnızlığı anlamak için temel oluşturur. Birçok araştırma, ilişkilerdeki çatışmaların çoğunun, terk edilme, aşk ve kaybetme konuları üzerine güvensizlikten kaynaklandığını ortaya koymuştur (akt. Weber, 2003).

1.2. Freud'un Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Freud, kişilik gelişimi bakımından ilk çocukluk yıllarındaki yaşantıların önemini vurgular. Psikoseksüel gelişim kuramına göre, normal gelişimin sağlanması için, gelişimin her döneminde bireyin temel ihtiyaçlarının doyurulması gerekmektedir. Eğer temel ihtiyaçlar karşılanmazsa kişilik gelişimi engellenir. Freud'a göre cinsel yaşam doğumu izleyen zamanda başlamaktadır. Freud'un psikoanalitik kuramı, psikoseksüel gelişimi her biri yeni bir sosyalleşme sorunuyla nitelenen beş temel döneme ayırmıştır (Öztürk, 2002).

Freud "Cinsellik Üzerine Üç Deneme" sinin 1915'de yayımlanan baskısında, çocuk cinselliğinin ilk belirtilerinin beslenme ya da idrar kesesi ve bağırsak denetiminin kazanılması gibi, aslında cinsel niteliği olmayan bedensel işlevlerden kaynaklandığı görüşünü ortaya koymuştur. İlk olarak oral dönem, anal-sadistik dönem ve genital dönemi açıklar. 1923'te tanımına bir dönem daha ekler, "fallik dönem" anal ve genital dönemler arasında yer alan genitalin bir çeşidi gibidir (Erkekteki penis ve buna karşılık kızlardaki klitoris). Cinselliğin gelişimi libidinal organizasyonun genital öncesi dönemini takip eder (akt. Quinodoz, 2005).

Çocukta psikolojik ve cinsel gelişim, her biri bir önceki dönemin üzerine kurulan ve önceki dönemlerde kazanılan davranışları da özümseyen beş dönemde tamamlanır. Oral dönem (0-1 yaş arası), anal dönem (1-3 yaş arası), fallik dönem (3-

6 yaş arası), gizil dönem (6-12 yaş arası) ve genital dönemdir (12 yaşından sora başlar) (akt. Geçtan, 2002).

Freud'a göre çocuksu cinsel oluşumların iki temel özelliği vardır; cinsel nesnelere yoktur bu nedenle otoerotiktir ve cinsel amaç erotojenik bölge ile belirlenmektedir (akt. Quinodoz, 2005). İlk üç dönem pregenital dönem olarak da isimlendirilir. Bu dönemdeki ihtiyaçlar aşırı doyurulur ya da doyumsuz kalırsa saplantı meydana gelebilir. Bu saplantılar da kişiliğin gelişiminde etkin rol oynarlar. Oral dönemde ağız en önemli organ ve haz kaynağıdır. Bu dönemin önemli özelliği çocuk anneye bağımlılık ve içe alıcılıktır. Bu dönemde meydana gelecek saplantılar ağızcıl bir takım alışkanlıklara neden olur. Örneğin sigara, kinayeci ve münakaşacı olma vb. Anal dönemde boşaltım sisteminin kontrolü (tuvalet eğitimi) önem taşır. Haz dışkılama ile ilgilidir bu nedenle dışkılama organları haz merkezidir. Tuvalet eğitiminin katı ve cezalandırıcı olması halinde bu dönemde saplantı meydana gelebilir. Aşırı kontrolcü olma, kuralcılık ve cimrilik bu dönemdeki saplantıların ileride görülebilecek örnekleri sayılırlar. Fallik Dönemde cinsiyetler ve farklı beden yapıları fark edilir. Cinsel organlar ilgi ve haz odağıdır. Bu dönemde oedipal kompleks denen çocuğun karşıt cinsteki ebeveyne yakınlık ve ilgi duyma yaşantısı yer alır. Ana-babaya aynı zamanda duyulan sevgi ve kıskançlık ya da düşmanlık duyguları çocukta çatışma ve kaygı yaratır. Bu çatışma aynı cinsteki ebeveyn ile özdeşim kurarak çözümlenmeye çalışılır. Latens dönem cinsel ihtiyaçlar açısından sessiz ve sakin bir dönemdir. İlgi ders, spor, oyun gibi alanlarda yoğunlaşır. Genital Dönem yetişkinlik süresince devam eder. Cinsel olgunluğa karşı cinsten olan kişilerle kurulan ilişkiler sonucu ulaşılır. Arkadaşlık, cinsellik, mesleğe yönelme, geleceği planlama, evlilik vb. konularda düşünmeye ve hazırlık yapılmaya başlanır (Öztürk, 2002).

1.2.1.Oral Dönem

Freud, teorisini geliştirirken ve oluştururken mihenk noktası hazın gelişim seyridir. Burada haz kavramının içeriği çok önemlidir. Freud'un kastettiği haz organizmanın gerilimden kurtulması ve dürtülerin deşarj olması anlamındaki hazdır

(Akdavar, Çalpak, Etaner, Hürol, Sunat, Tükel ve ark., 2000).

Bu dönemin oral olarak isimlendirilmesinin temel nedeni Freud'a göre hazzın ilk oluşum yerinin belirlenmesiyle ilintilidir. Buna göre, gerilim içinde olan organizmanın bu gerilimden kurtulup hazza ulaşabilmesi için bebeğin dıştan gözlemlenen ilk davranışının emme reaksiyonuyla ortaya çıkması ve bu emmeyi de ağızla gerçekleştirmiş olması bu evrenin tanımlanmasına hareket noktası olmuştur. Oral Dönem ortalama 12 ay süren, bebeklik ilk yılını kapsar. Gelişimin ilk basamağıdır. Bebeğin ihtiyaçları, algılamaları ve kendini anlatım yolları daha çok ağız bölgesinde odaklanmıştır. Oral dönemde temel haz kaynağı emmedir. Emme, pasif ve bağımlı bir davranıştır (Öztürk, 2002). Açlık duyusu, daha sonraki dönemlerde ilgi ve sevgi arayışı ve bir nesne ile kaynaşma ihtiyacı şeklinde takdim edilen temel dürtüsel ihtiyaçlar veya arzular, ağız yoluyla nesnesine ulaşmakta yani memeye ulaşmaktadır. Bu dürtülerin hedefine ulaşmamasının sonucunda organizmada meydana gelen gerilim yani acı, bebeğin ağız yoluyla memeye ulaşarak, emme eylemini gerçekleştirerek dürtülerini deşarj etmesi ile ortadan kalkmaktadır. Bebek bu şekilde rahatlamakta, dinginliğe ulaşmakta ve haz diye tanımladığımız duygusal süreci yaşamaktadır. Oral ihtiyacın yeterince karşılanmaması ya da aşırı oranlarda doyurulması normal dışı kişilik özelliklerinin yerleşmesine neden olabilir (Geçtan, 2002).

Bu dönemde her şeyi oral bölge belirlemez ama ana eksen ağız bölgesidir. Egonun ilk oluşum dönemi ve ilk ilkel savunma mekanizmalarının oluşumu bu döneme denk gelir. İlk nesne tasarımları bu dönemde oluşur. İlk self (kendilik) duygusu bu dönemde algılanır; iyi ve kötü nesne ve kendilik temsilleri bu dönemde başlar. Bu dönemi dinamik ekol içerisinde en yakından inceleyen kişi Mahler'dir (Özakkaş, 2010).

Oral aşama, Margaret Mahler'in "Normal Otistik" ve "Normal Sembiyotik" faz'larını içerir (Mahler, 1968). Çocuk beşinci aydan itibaren otistik kabuktan çıkarak "Ayrılma-Bireyselleşme" dönemini kademeli olarak tamamlamaya başlar. Anneyi diğer nesnelere ayırt edebilmesinin ilk işareti olan "yabancı anksiyetesi"

ortaya çıkar. Yedinci ve sekizinci aylardan itibaren artık anneye tam bir bağımlılık içinde değildir. Aktif olarak dış dünyaya yönelir ve kendi bedenini kullanarak haz almaya başlar (Mahler & McDevitt, 1989; Mahler, Pine & Bergman, 1975). Bowlby'e (1973) göre, bu dönemim başında bebek konuşma ve işitme uyarılarını ayırt edebilirken zamanla gülümser, coşar ve annenin sesini duyunca ağlaması durur. Sonraları anneye yakınlık daha da artar (Bowlby, 1973).

Bu dönemde bebeğini seven, koruyan, kollayan, şefkat duygularını ona hissettiren ve onun birey olma konusundaki ufak çıkışlarını destekleyen bir anne, ideal bir annedir. Aşırı sevgiyle veya aşırı ilgisizlikle çocuğuna yaklaşan anneler ise çocuğun potansiyel gelişimini bloke eden bir süreci başlatmaktadırlar. Aşırı doyurulan bebekler belirli oranlarda engellenmediğinden doyumsuz olacak ve narsist bir kimlik geliştirecektir. Bağımsızlık arayışları anneleri tarafından bloke edilen ve dış dünyanın tehlikeli olabileceği ile ilgili sinyalleri annesi vasıtasıyla alan bebek bağımlı ve çekimser bir kişilik örüntüsü içine girebilecektir. İlgisiz ve sevgisiz bir ortamda yetişen bir bebek ise ya otistik bir dünya kuracak ya da bu bebeğin motor ve zihinsel gelişimi fazlasıyla yavaşlayacaktır (Özakkaş, 2010).

1.2.2. Oral Karakter Özellikleri ve Bağlanma ile Bağımlılık Arasındaki İlişki

Her insanda farklı oranlarda bağımlılık eğilimi vardır. Başkalarının yakınlığı, desteği ve beğenisi insanın varoluşuna anlam veren önemli bir yaşam desteği kaynağıdır. Her insanda doğal olarak var olan bu ihtiyaç bazı bireylerde daha fazla yaşanır. Klasik psikolojik terminolojiye göre bu durum "oral karakter" olarak adlandırılır. Bağımlı kişi günlük kararlarını bile başkalarının desteği olmadan veremez. Hangi işte çalışacağı ya da nerede yaşayacağına ilişkin kararları başkalarına bırakır. Kendiyle ilgili işlere başlamakta güçlük çektiği halde başkalarına kendini sevdirmek için, hoşlanmasa bile onların işlerine koşar. Yalnız kalmaktan korktuğu için her şeye katlanır. Güvenli bir bağlanma olmadığı için sürekli olarak terk edilme

korkuları içindedir. Klasik psikanalizde bağımlılığın, psikoseksüel gelişimin oral dönemdeki bozuk anne-çocuk ilişkisinden kaynaklandığı biçimindeki görüşler günümüzde pek yandaş bulmamaktadır. Günümüzdeki yazarlar bağımlılık eğiliminin gelişimin her aşamasında anne tarafından pekiştirilmesinin bağımlı kişilik bozukluğuna zemin oluşturduğu görüşündedir (Geçtan, 2003).

Oral dönemdeki aşırı ilgi ve ilgisizlik psikoseksüel evrede duraklamaya neden olabilir. Levy (1966), annenin aşırı korumacılığıyla ilgili çalışmasında aşırı ilginin talepkar olma, girişim eksikliği, başkalarından beklenti içeren fakat kendileri için yapamadıkları aşırı bağımlılık özelliklerini ortaya çıkardığını belirtmektedir (Beck, Freeman & Davis, 2008). West ve Sheldon (1988), Bowlby'nin tartıştığı gibi, bağımlı kişilik bozukluğunu, bağlanma sürecindeki bozukluklara örnek olarak görürler. Bağımlı kişiliğin en önemli özelliği bağlandığı figürün yanında olacağı ve onunla ilgileneceğine dair şüphelerine neden olan 'kaygılı bağlanma' kalıbıdır. Bu bireyler bir ilişki kurduklarında bağlanma figürüne aşırı derecede bağımlı olurlar (West & Sheldon, 1988).

1.3. Özerk-ilişkisel benlik kavramı

Özerk-ilişkisel benlik kavramı, Kağıtçıbaşı (1996) tarafından ortaya atılmıştır. Kağıtçıbaşı'na göre insanlar arası ilişkilerde birbirinden farklı iki boyut söz konusudur; bunlardan birisi kişiler arası mesafe temelinde oluşan ayrışmışlık - ilişkililik boyutu (separateness-relatedness), diğeri etkinlik temelinde oluşan özerklik-dışa bağımlılık boyutudur.

Kişiliğin gelişimini açıklayan kuramlar, geleneksel olarak bağımsızlığın, özerkliğin, başarının, kendine yeterliliğin, kendini geliştirmenin, kendine güvenin, özgürlük ve bireysel kimlik esasları üzerinde durmaktadır. Sağlıklı bir psikolojik gelişim için, bireysel özerk benlik oluşumu sosyal ilişkilerden daha önemlidir (Kağıtçıbaşı, 1996).

Bireyci yaklaşımda, özerklik, genellikle başkalarından ayrıışmışlık olarak yorumlanmaktadır. Özerklik bireyin kendisini başkalarından uzaklaştırması anlamına gelmese de, genellikle böyle bir anlam verilebilmektedir. Özerkliğin bir ayrıışma-bireyselleşme sürecinden oluştuğu ve bireyin diğerlerinden başkalaşmasını yansıttığı düşünülür. Bağımsızlık ve ayrıışmışlık, özerklik için gerekli olarak görülür. Bu bakış açısından değerlendirildiğinde de karşılıklı bağıntılı (ilişkisel) benlik kavramı, özerkliği yadsır (Kağıtçıbaşı, 1996).

Literatürde ilişkililik ve özerklik genellikle, birbirine zıt düşen kavramlar olarak tanımlanmıştır, yani özerkliğe, başkalarından ayrıışmışlık, uzaklaşma anlamı yüklenmiştir. Bu durumda, doğaldır ki, bir kişinin hem Özerk, hem de diğerleriyle çok ilişkili olması mümkün görülmemiştir. Ancak Kağıtçıbaşı, bu iki özelliğin, birbirinden bağımsız farklı boyutlara (kişiler arası mesafe boyutu ile etkinlik boyutu) ait olduğunu, dolayısıyla bu boyutların birer özelliği olan özerklik ile ilişkililiğin bir arada var olmalarının mümkün olduğunu öne sürmüştür (Kağıtçıbaşı, 1996).

1.4. Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği ile İlgili Çalışmalar

1.4.1. Kişiler Arası Bağımlılık ve Kişilik Patolojisi: Rorschach Oral Bağımlılık Skorlarındaki Değişkenler

ROB skorlarının ikinci ekseninde kişilik bozuklukları karşısında ayırt edici olan değişkenleri çok az araştırma incelemiştir. Bornstein ve ark. (2000), yaptıkları çalışmada ROB skorlarını beş farklı kişilik bozukluğu gruplarıyla eşleştirmişlerdir. Borderline kişilik bozukluğu tanısı almış yatan hastalar ve ayaktan tedavi edilen hastalar, kaçingın-bağımlı kişilik bozukluğu tanısı almış hastalar, narsistik kişilik bozukluğu tanısı almış hastalar ve antisosyal kişilik bozukluğu hastaları ile kişilik bozukluğu olmayan iki kontrol grubu (psikotik bozukluk tanısı alan yatan hastalar ve tanı almayan kolej öğrencileri) karşılaştırılmıştır (Bornstein, Hilsenroth, Padawer ve Fowler, 2000).

Borderline kişilik bozukluğu tanısı almış yatan hastalar önemli derecede, ayaktan takip edilen hastalardan yüksek ROB skorlarına sahiptir. Diğer gruplar arasında fark bulunmamıştır (Bornstein ve ark., 2000).

1.4.1.1. Bağımlılık ve Kişilik Patolojisi

ROB skalası son 30 yılda, kişilerarası bağımlılığı ölçen en yaygın projektif testtir (Bornstein, 1999). ROB skorları, rahatlığı, itaati, yardım arayışını, değişik durumlardaki kişilerarası kazançları ve ayarları öngörür (Bornstein ve ark., 1996). ROB skalasında yüksek skorlar, kişilerarası durumlardaki artan hassasiyetle, güvenli olmayan yaklaşma stilleriyle ve psikoterapideki zor tanımlarla ilişkilendirilir (Greenberg ve ark, 1989).

ROB skorlarıyla bağımlılığı ölçen diğer projektif testler arasında güçlü pozitif bir korelasyon olduğu gözlenmiştir (Fowler, Hilsenroth, ve Handler, 1996). ROB skalasının yaygın kullanımı, ROB skorları ve psikiyatrik teşhisler arasında ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yapılan çalışmalarda alkolik psikiyatrik hastalar alkolik olmayan psikiyatrik hastalara göre daha yüksek ROB skorları üretmişlerdir (Bornstein ve ark., 2000).

ROB skorları yeme bozukluklarını yeme bozukluğu olmayan kadın psikiyatrik hastalardan ayırmaktadır. Yeme bozukluğu olan hastalarla, oral ve bağımlı betimlemenin her ikisinde de yüksek ROB skorları bulunmuştur (Bornstein ve ark., 1991). Yüksek ROB skorları, yatan psikiyatri hastalarında, ayaktan hastalarda ve klinik olmayan katılımcılarda yüksek depresyon seviyesi ile eşleştirilmiştir. Bu örneklerin her birinde depresif katılımcılar önemli ölçüde depresif olmayan katılımcılara oranla yüksek ROB skorları göstermişlerdir (O'Neill ve Bornstein, 1990).

ROB skorları ve eksen II kişilik bozuklukları teşhisi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda ROB skorları ve borderline kişilik bozukluğu semptom oranları ($r=-0.43$, $p<0.01$) arasında önemli bir negatif korelasyon bulunmuş ancak ROB skorları ve diğer 3 kişilik bozukluğu (narsistik, histerik, antisosyal) semptom

oranları arasında küçük ve istatistiksel olarak anlamsız bir korelasyon gözlenmiştir (Bornstein ve ark., 2000).

1.4.2. Psikopatlar, Cinsel Homosite Faillerinde ve Pedofilide Rorschach Oral Bağımlılığı

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin sonuçları ile adli vakalardan aseksüel bir şekilde saldıran psikopatların, cinsel homosite faillerinin ve adli psikiyatrik bir hastanede ya da cezaevinde olan şiddet içermeyen pedofililerin sonuçları karşılaştırılmıştır (Huprich, Gacono, Schneider ve Bridges, 2004).

Bağlanma ve saldırganlık her ne kadar değerlendirmeye alınmasa da Gacono ve arkadaşlarının çalışmasında (2004) psikopatların bağlanma ihtiyacının diğer gruplardan ayrılmaktadırlar. ROB'un geçerlilik çalışmalarını genişletmek için yapılan bu çalışmalarda psikopatlar, cinsel homosite failleri ve pedofililerle ilgili ilk defa akademik bir yazı yazılmıştır. Psikodinamik ilkeler ve daha önceki araştırmalara bakıldığında cinsel homosite faillerinin pedofililere oranla daha yüksek ROB skorları olduğu düşünülmektedir. Yapılan çalışma sonucunda oral bağımlılık en az psikopatlar arasında bulunmuştur (cinsel homosite failleri > pedofililer > psikopatlar). Cinsel homosite faillerinin kendilerine yönelik saldırganlığın içeriğinde bağımlılık ihtiyacı konusunda yaşadıkları ciddi çatışmalar ve onları nasıl ifade ettikleri görülmektedir (Huprich ve ark., 2004).

Huprich ve arkadaşlarının (2004), psikopatlar (N=32), cinsel homosite failleri (N=38) ve pedofililer (N=39) ile yaptıkları çalışmalar sonucunda (çalışmaya Florida, Kaliforniya gibi yerlerdeki cezaevlerindeki bireyler alınmıştır); pedofililerin hem yaşça daha büyük hem de psikopatlar ve cinsel homosite faillerinden daha iyi eğitilmiş olduğu görülmektedir. Psikopatlar ve cinsel homosite faillerinde erkek ve kadınların olmasına karşın pedofililer sadece erkektir. ROB içerikleri, saldıran içerik, saldırganlık potansiyeli, geçmiş saldırganlıklar ve sadomazoşist saldırganlık olarak sıralanır.

Psikopatların diğerlerine daha az ihtiyaç duydukları ve kişiler arası ilişki

kurmaktan aciz oldukları görülmektedir. Bağımlılığın seviyesi ne olursa olsun psikopatik eylemde diğerleri ile olan ilişkinin az olduğu görülmektedir. Pedofililer kendine güven eksikliği ve huzursuzluk hissetmeye meyillidirler. Onların hareketlerini dışa vurmaları bu hisler nedeniyle kıvılcımlanır. Şiddet göstermenin tarihine bakıldığında pedofililerin bağımlılık ihtiyaçları bu üç grup arasında saldırgan dürtüleriyle en az ilişkilendirilmiştir. Cinsel homosit faillerinin oral bağımlılığı yüksek bulunmuştur ve bağımlılıklarının çoğu saldırgan içeriklerle ilişkilendirilmiştir. Cinsel homosit faillerinde disfori halinin de yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Huprich ve ark., 2004).

Rorschach Testinin kendini yanlış temsil etmeye meyilli olan adli vakaları değerlendirmede özellikle yararlı olduğu belirtilmektedir. Bağımlılık ve saldırganlık psikopatlar, pedofililer ve cinsel homosit failleriyle ilişkilendirildiğinden, ROB geleneksel ölçeklerden öte bu bireylerin psikopatolojisini açığa kavuşturan çok anlamlı bir araçtır. Sonuçta suçları, bilişsel fonksiyonları ve cezaevindeki konumları ne olursa olsun klinikçilerin ve araştırmacıların her bir grubun üyesinin benzer yönleri ile davranışlarının içsel dinamiklerini daha iyi anlayabilmek için bağımlılık ve saldırganlığı değerlendirmesi gerekmektedir (Huprich ve ark., 2004).

1.5. Amaç ve Hipotezler

Ölçek uyarlamasının tercih edilmesinin bazı nedenleri vardır; uluslar arası yayınlarda yeterince tanınan ve üzerinde bilgi birikimi bulunan bir ölçeği Türkçe'ye kazandırarak kullanmak, araştırmacının yeni bir ölçek hazırlamak için geçireceği süreyi kısaltır. Ölçek uyarlamasının bireysel kazançları yanında ülke açısından da sağladığı kazançlardan söz edilebilir. Bunlar; teknik bilgilerin istatistiksel analizi, bilgisayar paket programlarının kullanımı, uluslararası ortak araştırma ilişkilerinin kurulması ve yazışmalar yoluyla bilgi alışverişinin sağlanması sayılabilir (Bilge, 2006). Farklı kültürlerde geliştirilen ölçekleri uyarlamının yaratacağı psikolinguistik (anlatım, dil) problemleri, deneysel ve istatistiksel tekniklerde, en aza

indirgendiğinde ölçeklerin bir çok global kavramı ölçebileceği ve uluslar arası /kültürler arası karşılaştırma ve tartışma olanağı sağlayacağı da vurgulanmaktadır (Gözüm ve Aksayan, 2002). Ülkemizde projektif değerlendirme yöntemlerinin önemi bilinmekle birlikte kişilerarası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyini ölçen herhangi bir projektif ölçeğin olmayışı önemli bir eksiktir. Bu nedenlerden dolayı bu çalışmada, Masling, Rabie ve Blondhaim'ın geliştirdiği, Bornstein'in geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını yaptığı bireylerin rahatlık ve yardım arayışının yoğunluğunun (Bornstein ve ark., 1996), kişiler arasındaki ilişkide hassasiyet ve güvenli olmayan bağlanma stilleriyle psikoterapideki zorlanmaların (Duberstein ve ark., 1993), yeme bozukluklarının (Bornstein ve ark., 1991) ve psikiyatrik tedaviyi sonlandırırken gelişen davranış problemlerinin (Greenberg ve ark., 1989) sıklığı ile ilişkili olan kişilerarası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyini derecelendiren (Bornstein, 1996) Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinin Türk toplumu için geçerlilik çalışmasını yapmak amaçlanmıştır.

Projektif testlerdeki temel hipotez, zihni süreçlerin her bireyin kendine has ruhsal faaliyetlerini ortaya koyması, bunu yaparken de bireyselliklerini yitirmemeleridir. Projektif testlerin ortak noktası verilen malzemenin hem çok somut, elle tutulur olması hem de bir anlamda ikilem içermesidir. Testörün eşliğinde hastanın çağrışımları sonucunda gerçek olan malzeme üzerinden kendi içsel yaşantılarını, düşlemlerini aktarması testin aynı zamanda geçiş nesnesi olarak değerini açıklamaktadır. Hayatının herhangi bir döneminde ruhsal veya somatik bir bozulma yaşamayan hiç kimse yoktur. İşte bu nedenle projektif testlere yönelme teşhis alanında önemli bir görev içermektedir (Tunaboşlu-İkiz, T. 2001). Projektif testlerin terapotik ortamdaki önemini göz önünde bulundurduğumuzda, Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği, bireyin ruhsal süreçleri, karakter özellikleri, kişiler arası ilişkilerindeki tutumları, algıları ve düşlemleri hakkında daha ayrıntılı bilgi sahibi olmamıza yol gösterecektir.

İlişkilerdeki bağımlılık düzeyini gösteren Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin Türk toplumu için geçerli olduğu temel hipotez olmakla beraber, yapı geçerliliği incelenmiştir. Yakınsak geçerliliği için; Türkiye'de özerk benlik ve kişiler

arası ilişkilerdeki bağımlılık ile ilgili kullanılan Kağıtçıbaşı'nın geliştirdiği Özerk-ilişkisel benlik, Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanterinden geliştirilen Bağımlılık ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu ölçekleriyle karşılaştırması yapılmıştır. Ayırt edici geçerlilik için; Katılımcıların yaş, eğitim ve medeni durum değişkenleri açısından alınan puanların karşılaştırılması yapılmıştır. Iraksak geçerlilik için; Katılımcılardan yüksek puan alan ve düşük puan alanların Rorschach Testinden aldığı yanıt sayısı ve estonpaj yanıtları karşılaştırılması yapılmıştır.

Araştırmanın işlemsel hipotezleri aşağıda maddeler halinde sırasıyla belirtilmiştir.

- 1- İlişkilerdeki bağımlılık düzeyi yakınlığı ve ilişkiselliği artıracığından, Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puan ile İlişkisel Benlik alt ölçeğinden alınan puan arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
- 2- Kişilerarası ilişkilerdeki ayrışmışlık düzeyinin artması ilişkilerdeki bağımlılık düzeyinin azalmasına neden olacağından, Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puan ile Özerk Benlik alt ölçeğinden alınan puan arasında negatif yönde bir ilişki vardır.
- 3- Kişiler arası ilişkilerdeki bağımlılığı ölçen Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puan ile bağımlılığı ölçen Bağımlılık alt testi ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu alt testinden alınan puanlar arasında pozitif yönde bir ilişki vardır.
- 4- Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puanlar sosyodemografik (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve medeni durum) değişkenlerden etkilenmeyerek değişmeyecektir.
- 5- Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinde bir standart sapmadan yüksek puan alan bireylerin, erken döneme dair sorunsalların varlığına işaret eden ve ilgi-destek beklentilerini yansıtan E (gölgeleme) yanıtları, bu ölçekten düşük puan alan bireylerle karşılaştırıldığında daha fazla olacaktır.
- 6- Ölçeğin kategorilerinin farklı alanlarda olması nedeniyle, Cronbach's alfa

değerleri orijinal çalışmadaki değerlerle paralellik göstererek düşük olacaktır. Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin Oral algı ve İlişkisel algı Alt kategorilerine verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak pozitif yönde ilişki vardır.

- 7- Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin Oral algı ve İlişkisel bağımlı algı alt kategorilerine verilen yanıtlar istatistiksel olarak farklılaşacaktır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacına yönelik olarak kullanılan örnekleme, veri toplama araçlarına, uygulama ve istatistiksel analize değinilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Çalışmamıza katılan örneklem grubunu oluşturan sayının belirlenmesinde, literatürde yer alan oranlar dikkate alınmıştır. Örneğin, Tavşancıl (2005)'a göre örneklem büyüklüğü, değişken, yani madde sayısının en az beş katı, hatta 10 katı olmalıdır. Katılımcı/madde oranı Gorsuch (1983) ve Hatcher (1994)'a göre 5:1, Nunually (1978)'a göre 10:1 olmalıdır (Akt., Osborne ve Costello, 2004). Preacher ve MacCallum (2002) ise literatürde bu oranın 3 kat ile 10 kat arasında değiştiğini belirtmiştir. "Rorschach Oral Bağımlılık" ölçeğinin madde sayısı 16 iken katılımcı sayısı 81'dir. Bu düşünceden hareketle, bu araştırmadaki katılımcıların sayısı ile literatürde önerilen örneklem hacmine ulaşılmıştır.

Çalışmamıza en az ilkokul mezunu, yaşları 20 ila 61 arası değişen, psikiyatrik tedavi ya da psikoterapi almayan toplam 81 kişi katılmıştır. Yaş ortalamaları kadınlar için 37.56 ± 10.25 , erkekler için 34.48 ± 8.44 , toplam 36.31 ± 9.62 saptanmıştır. Katılımcıların yaş ortalamaları, standart sapmaları, minimum ve maksimum yaş değerlerinin dağılımı Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların Cinsiyete göre Yaş Ortalamaları

	<i>N</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>
Kadın	48	37.56	10.25	20	61
Erkek	33	34.48	8.44	21	52
Genel	81	36.31	9.62	20	61

Katılımcıların 48'i (% 59.3) kadın ve 33'ü (% 40.7) erkektir. Katılımcıların % 34.6'sı (N=28) ilköğretim, % 12.3'i (N=10) ortaokul, % 23.5'i (N=19) lise, % 29.6'sı (N=24) yüksek öğrenim mezunudur. Örneklemin % 33.3'ü (N= 27) bekâr, %

66.7'si (N= 54) evlidir. Katılımcıların % 37'si (N=30) 20-29 yaş arasında, % 25.9'u (N=21) 30-39 yaş arası, % 37.1'i (N=30) 40 yaş ve üzeridir. Tüm katılımcılara ait sosyodemografik özellikler Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgileri

	<i>N</i>	%
Cinsiyet		
Kadın	48	59.3
Erkek	33	40.7
Eğitim Düzeyi		
İlkokul	28	34.6
Ortaokul	10	12.3
Lise	19	23.5
Yüksek öğrenim	24	29.6
Medeni Durum		
Bekar	27	33.3
Evli	54	66.7
Yaş Grubu		
20-29	30	37
30-39	21	25.9
40+	30	37.1
Toplam	81	100

Sosyodemografik verilerin cinsiyete göre dağılımlarına bakıldığında; Kadınların 14'ü (% 29.2) bekâr, 34'ü (70.8) evlidir. Erkeklerin 13'ü (%39.4) bekar, 20'si (% 60.6) evlidir. Kadınların 15'i (% 31.3) 20 ila 30 yaş arasında, 14'ü (% 29.2) 30 ila 40 yaş arası, 19'u (% 39.6) 40 yaşının üzerindedir. Erkeklerin 15'i (% 45.5) 20 ila 30 yaş arasında, 7'si (% 21.2) 30 ila 40 yaş arası, 11'i (% 33.3) 40 yaşının üzerindedir. Kadınların 14'ü (% 29.2) ilkokul mezunu, 4'ü (% 8.3) ortaokul mezunu, 9'u (% 18.8) lise mezunu, 21'i (% 43.7) yüksek öğrenim mezunudur. Erkeklerin 14'ü (% 42.4) ilkokul mezunu, 6'sı (% 18.2) ortaokul mezunu, 110'u (% 30.3) lise

mezunu, 3'ü (9.1) yüksek öğrenim mezunudur. Sosyodemografik verilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Sosyodemografik Bilgilerinin cinsiyete göre dağılımı

	Kadın		Erkek	
	Frekans	%	Frekans	%
Medeni Durum				
Bekar	14	29.2	13	39.4
Evli	34	70.8	20	60.6
Yaş grubu				
20-30	15	31.3	15	45.5
30-40	14	29.2	7	21.2
40-50	19	39.6	11	33.3
Eğitim Düzeyi				
İlkokul(5 yıl)	14	29.2	14	42.4
Orta Okul	4	8.3	6	18.2
Lise	9	18.8	10	30.3
Yüksek öğrenim	21	43.7	3	9.1

2.2. Kullanılan Materyaller

2.2.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Katılımcıların araştırma konusunda bilgilenmesini sağlamak amacıyla hazırlanmış “Bilgilendirilmiş onam formu”; araştırmanın hangi amaçla, nerede ve kim tarafından yapıldığını, içeriğini, elde edilecek verilerin nerede kullanılacağını, verilen cevapların kesinlikle gizli tutulacağı, kimlik bilgilerinin kesinlikle tezde kullanılmayacağını ve muhtemel cevaplama süresi gibi bilgileri içermektedir.

Gönüllü olarak çalışmaya katkı sağlamayı kabul eden katılımcılara diğer uygulamalar yapılmıştır (Ek 1).

2.2.2. Demografik Bilgiler Formu

Çalışma için kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim gibi sosyodemografik özellikleri ile ilgili bilgileri içeren araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış bir form kullanılmıştır (Ek 2).

2.2.3. Rorschach Testi

Rorschach testi Hermann Rorschach tarafından 10 yıllık bir araştırma sonucunda oluşturulmuştur. Yaptığı araştırmaların sonuçlarından oluşan ünlü “Psikodiagnostic” adlı yapıtını 1921’de yayınlamıştır. H. Rorschach’ın ilk hedefi sağlıklı ve patolojik deneklerin algısal süreçlerini lekeler dolayısıyla ifade etmesiydi (Tunaboşlu-İkiz, 2001).

Kişiliğin dinamikleri belirlemek için kullanılan test 10 adet mürekkep lekelerini içeren karttan oluşmaktadır. Her kart kendi içerisinde şekil, renk, hareket

ve gölge içermektedir. 1, 4, 5, 6, 7 numaralı kartlar koyu renkli, siyah ve beyaz, 2 ve 3 numaralı kartlar siyah ve kırmızı renklerden oluşmaktadır. Buna karşılık 8, 9 ve 10 numaralı kartlar renklidir. Bu duyumsal özellikler hastanın teste olan yaklaşımlarını ve içsel süreçlerinde yaşadığı duyguları rahatlıkla çıkarmasına neden olmaktadır. Her kartın ortak özelliği simetrik ve bir eksen etrafında oluşmalarıdır. Bu eksen 1, 4, 5, 6 ve 9. Kartlarda çok açıktır. 2, 3, 7 ve 8. Kartlarda simetrisinin daha çok ayna veya tekrar şeklinde çok belirgindir. Bir bütün olarak yoğun olan kartlar beden imgesine gönderme yapmakta, diğer ayna şeklindeki kartlarda nesne ilişkilerine ve kişisel arası tasarımlara gönderme yapmaktadır. Kullanılan kartlar anlamları açısından da farklılıklar göstermekte ve önem taşımaktadır. 1. karta kişinin tepkisi onun ilk dönem yaşantılarındaki pozisyonunu belirlemektedir. Annesel imago'ya gönderme yapan bu kartta hastanın bilinçdışıdaki anne veya kadın imgelemine karşı kendisini konumlandırması önemlidir. 2. ve 3. kartlarda duygulanımlar ön plandadır. Kişi hem cinsel ve saldırganlık dürtülerini verirken hem de nesne ilişkilerine giriş yapmaktadır. 4. kartta fallik simge net olarak bulunmaktadır. Kastratif korkular bu kartta yoğun olarak hissedilebilir. 5. kartta ise kişinin yanıtları ile kendilik tasarımını yansıtması beklenmektedir. 6. kart cinsel semboller açısından oldukça yüklüdür ve annesel ya da babasal otorite imgesine gönderme yapar. 7. kart kişinin geçmiş dönem ilişkileri açısından önemli bilgiler verir. Kişinin kadına ve anneliğe dair tasarımları hakkında ipuçları verir. 8. kart sosyal dünyayı hedef alır ve dünya ile yakınlaşmalara dikkati çeker. 9. kart 7. kart ile birlikte değerlendirilir, anne ve kadınlık imgeleri ile ilgilidir. Bu kartlar kişilerin çok erken dönem anne ile kurulan ilişkileri hakkında açıklayıcı bilgiler sağlamaktadır. 10. kart ayrılma kartıdır. Kişilerin ayrılık endişesini yaşamalarının şekli burada belirleyici olmaktadır (Tunaboşlu-İkiz, 2001).

Testin yorumlanmasında farklı ekoller ve uygulamalar bulunmaktadır. Öncelikle Amerika'daki çalışmaların gelişimi ve buna tam zıt şekilde oluşan Fransız Okul'unun uzantılarını bulunmaktadır. Yanı sıra çeşitli ülkelerde de gelişen ve uygulanan zengin Rorschach çalışmaları bulunmakla beraber ülkelerin yine bu iki büyük okuldan etkilendiğini görmekteyiz (Tunaboşlu-İkiz, 2001).

Rorschach testi, psikolog Yani Anastasiadis tarafından tercüme edilerek

Türkçe'ye 1943'de kazandırılmıştır. Anastasiadis'in çalışmalarını takip eden yıllarda üniversite hastanelerinde Rorschach ile ilgili klinik çalışmalar çeşitli psikologlarla sürdürülmüş ve uluslar arası kongrelerde sunulmuştur (Tunaboğlu-İkiz, 2001).

2.2.3.1. Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği

Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) Ölçeğinin içerikleri katılımcılara uygulanan Rorschach testinin protokolündeki yanıtlardan elde edilmektedir. Bu nedenle şimdide ROB ölçeğiyle ilgili ayrıntılı bilgi verilecektir.

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği; Masling, Rabie ve Blondheim (1967) tarafından kişiler arası bağımlılığı ölçmek için geliştirilmiştir. ROB skorlama sisteminde yapısal bilgi kullanılmaz. Oral algı bağımlı algı olarak ROB ölçeğinin psikanalitik kökenlerini temsil eder. Hipotezlerde bağımlı kişiliğin etiyolojisi ve dinamiği çeşitli denek gruplarında dikkate alındığında, ROB skalası hipotezlerde kullanılırken psikanalitik teorideki "oral karakter" dikkate alınarak kullanılır (Bornstein, 1996).

16 kategoriden oluşan ölçeğin 6 (isteme ve dua etme), 9 (besleyen kişiler), 10 (hediye ve hediye verenler), 11 (şans getiren nesnelere), 13 (edilgenlik ve çaresizlik) ve 14 (hamilelik ve üreme organları)'üçü kategorileri ilişkisel bağımlı algılarını gösterirken 1 (yiyecek ve içecekler), 2 (yeme kaynakları), 3 (yeme gereçleri), 4 (yiyecek sağlayan kişiler), 5 (pasif olarak yiyecek alanlar), 7 (yeme organları), 8 (ağza yönelik nesnelere) ve 12 (oral aktiviteler)'inci kategoriler oral algıyı gösterir. 15 (bebekçe konuşmalar) ve 16 (oral algının etkisizleştirilmesi)'inci kategorileri ise gruplandırılmamıştır. Kategoriler ve örnek yanıtlar Ek 3'te gösterilmektedir. ROB ölçeğinin puanlamasında, Rorschach testinin protokollerindeki serbest çağrışımla ulaşılan bilgilerin içeriklerine bakılarak ilgili kategoriler skorlanır. Elde edilen bu protokollerdeki serbest çağrışım bilgileri oral bağımlı algıyı içermemekle birlikte oral bağımlı algı skorlanmamış içeriktir. Oral algı içermeyen ilk serbest çağrışım (örn: Çömlek) ROB kategorilerinin hazırlanmasında kullanılır, (örn: tepki verenin yorumu: evet çömlek, onlar yemek pişirmek için kullanılıyorlar) orijinal tepki oral

bağımlılık gibi skorlanır. ROB ölçeğindeki kategorilere verilen tepkilerin toplamı, Rorschach testine verilen toplam tepki sayısına bölünür (Bornstein, 1996). Örnek skorlama, kişiler arası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyinin puanlanması ve ifadesi Ek 4'deki Rorschach protokolünde gösterilmiştir.

Bornstein ve Masling ROB ölçeği için hem klinik hem de klinik dışı verileri bir havuzda toplamışlardır. Buna göre üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmada çıkan ROB oranı % 13 olup, kadın ve erkeklerin aynı oranı aldığı görülmüştür. Ama psikiyatrik hastalarda ROB oranı % 11 bulunurken, erkeklerin (% 12) kadınlara göre (% 10) daha yüksek bir ROB oran ortaya koyduğu görülmüştür (Huprich, 2006).

Yapılan çalışmalara göre ROB ölçeğinden alınan skorlar .00'dan .40'a değişebilmektedir ve araştırmalarda kullanımı için sabitlenmiş kesin bir tanımlaması yoktur. Araştırmacılar, bağımlı olan ve olmayanı ayırt etmek için çeşitli stratejiler kullanmaktadırlar. Bazı araştırmacılar ortanca tahmini ve medyan spliti kullanarak bağımlı olan ve olmayan grupları seçerler, bazı araştırmacılar da sadece uç noktada yüksek ve düşük puanları ele almaktadırlar. Bağımlı ya da bağımlı olmayan katılımcılar arasındaki ayrımı oluşturmada ROB puanlarını kullanırken cinsiyet ayrımı bazlı bir puanlamadan yararlanmak önemlidir. Birçok çalışmada örneklem boyutu cinsiyetler arası istatistiksel bir fark ortaya koymaya yeterli olmasa da, erkekler kadınlara göre biraz daha yüksek ROB puanı vermektedirler. Bu fark miktar olarak küçük olmakla birlikte kliniksel örneklemelerde ana fark %20'lik bir ROB farkı oluşmaktadır. Bornstein'in meta analitik tekniği kullanarak ortaya koyduğu bulgularına göre de erkekler kadınlara göre daha yüksek ROB puanı vermektedirler (Huprich, 2006).

Projektif testlerin skorlanmasının güvenilirliği kurulurken, skaladaki soruların geçerliliği dikkate alınır (Weiner, 1994). ROB ölçeğinin kodlayıcılar arası (interrater) güvenilirliği çok iyidir. Yapılan çalışmalarda kodlayıcıların genelde %85 -95 oranında aynı fikirde olduğu görülmektedir. Pearson korelasyon katsayısı iki değerlendirme arasındaki verinin klinik yada klinikdışı katılımcılardan toplandığından etkilenmeksizin .90'a kadar çıkar. Araştırmacılar ROB güvenilirliğini

kappa katsayısına göre ölçüldüğünde güvenilirlik genelde .80 elde edilmektedir. Kappa katsayısı herhangi bir psikolojik test için kabul edilebilirdir olmakla birlikte projektif değerlendirme ölçeği için oldukça yüksektir (Huprich, 2006).

Sadece bir çalışmada ROB puanlarında tekrar test (retest) çalışması uygulanmıştır. Bornstein, Rossner ve Hill karışık cinsiyetten kolej öğrencilerinden oluşan bir örneklem grubundan iki ayrı oturumda ROB protokol verisi toplamışlardır. Üçte birlik kısmına 16 hafta, sonra diğer üçte birlik kısmına 28 hafta, kalanlara da 60 hafta sonra tekrar test uygulamışlardır. Karşılaştırılabilir tekrar test güvenilirlik katsayılarına göre 16 haftadaki güvenilirlik .67, 28 haftadaki .48, 60 haftada .40 olarak bulunmuştur (Bornstein, Rossner ve Hill, 1994).

ROB'un iç (internal) güvenilirliğinin hesaplanmasında iki yaklaşım kullanılmıştır. Yapılan bir çalışmada ROB puanlarını farklı cinsiyetteki kolej öğrencileri örneklemeden toplayarak alfa katsayısını hesapladı, sonra her bir Rorschach kartını toplam ROB puanına eklenebilecek bir test materyali gibi düşünmüşlerdir. Bu yaklaşım sonucunda ROB alfa katsayıları kadınlar için .61 erkekler için .62 bulunmuştur. Diğer araştırmalar ROB protokolündeki, katılımcıların oral ve ilişkisel bağımlı düşlem miktarları arasındaki ilişkiyi ölçer. Bu çalışmalar karışık sonuç üretmiştir. Bornstein'ın bir araştırmasında erkekler ($r=.44$) ve kadınlar ($r=.35$)'daki oralite ve ilişkisellik arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur. Ama buna rağmen, iki benzer çalışma (Bornstein ve ark., 1991) ve (Shilkret ve Masling, 1981) oralite ve ilişkisellik arasında anlamlı korelasyon bulunmamıştır (Bornstein ve Greenberg $r=.01$, Shilkret ve Masling $r=.06$). Bu üç çalışmanın korelasyon katsayıları birleştiğinde ROB oralite ve ilişkisellik arasındaki korelasyon düşük çıkmaktadır (Bornstein, 1996).

Ayırt edici geçerlilik için yapılan bir çalışmada; ROB puanlarının çocuk ve yetişkin IQ puanlarıyla bir ilişki bulunmamıştır (Bornstein ve O'Neill, 1997). ROB puanlarının katılımcıların 16, 28 ve 60 hafta süresince yaşadıkları stresli olayların sayı ve sıklığından etkilenmediğini bulunmuştur (Bornstein, R. F. v.d. 1994). Bornstein, Rossner, Hill ve Steanion ROB puanlarının, katılımcıların kendilerini

oldukça bağımlı ya da bağımsız göstermeleri yönünde cesaretlendirildikleri bilgilendirici yönlendirmelerden etkilenmediklerini bulmuşlardır (Bornstein, 1996). Bu sonuçlar ROB puanlarının kendini sunum etkilerinden olabildiğince muaf olduğunu göstermektedir.

ROB'un yakınsak geçerliliğinde Bornstein bu alandaki bütün yayınlanmış çalışmalarındaki ölçülebilir ve gözlenebilir bağımlı davranış ile ROB puanları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için meta analitik teknikler kullanmıştır. Bu araştırmalardaki bağımlılıkla ilgili davranışlar, yatkınlık, sosyal yardım arayışı, tıbbi yardım arayışı, deneysel işlerde ısrarcılığı içermektedir. Bornstein, ROB ve bağımlı davranış ilişkisinin güçlü ve güvenilir olduğunu ortaya koyan genel bir geçerlilik katsayısı ($r=.37$) bulmuştur. Bu ölçüt referans geçerlilik katsayısı, Sosyotropi ve Otonomi Ölçeği hariç ($r=.46$) diğer bütün öz-bildirim ölçeklerinden elde edilenlerden daha büyüktür (Huprich, 2006).

ROB puanları ve Bağımlı kişilik bozukluğu (BKB) semptom ya da tanıları arasındaki ilişkiyi iki çalışma değerlendirmiştir. Bornstein ROB ve bağımlı davranış ilişkisinin güçlü ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. ROB puanları, yeme bozukluğu, alkol bağımlılığı, sınır kişilik bozukluğu, çocuklarda içselleştirilmiş bozukluklar olasılıklarının yüksek olmasıyla bağlantılıdır (Huprich, 2006). Bornstein bir başka çalışmasında ROB ölçeği ve Kişilik Teşhisi Ölçeğini (PDQ-R), karma cinsiyetten oluşan geniş bir kolej öğrenci örneklemine uygulamış ve kadın ve erkeklerde ROB puanları ile PDQ-R puanları arasında pozitif anlamlı bir korelasyon bulmuştur (kadın $r=.30$; erkek, $r=.35$) (Bornstein, 1998). Bornstein (1998), ROB puanlarını, PDQ-R' de BKB puan eşiklerini, PDQ-R'de bir ya da birden fazla kişilik bozukluğu puan eşiğini ve de bu ölçekten hiçbir kişilik bozukluğu eşğine girmeyen katılımcıların puan eşiklerini alıp karşılaştırdığında, BKB katılımcılarının anlamlı olarak daha yüksek ROB puanları elde ettiği görülmüştür.

Bornstein'in sonucuna göre; ROB ölçeği ile yapılan araştırmaları özetlendiğinde, yapısal geçerliliğe sahip olduğu ve bağımlı davranışlar üzerinde iyi bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir (Huprich ve ark., 2004).

2.2.4. Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testi (BKB)

Bağımlı kişilik bozukluğu testi 20 maddeden oluşan ve Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri' den geliştirilen bir testtir. MMPI 1939 yılında bir psikolog olan Starke R. Hathaway ve bir nöropsikiyatrist olan J. Charnley McKinley yetişkin hastaların psikiyatrik değerlendirilmesinde yardımcı olmak için geliştirilen bir testtir.

Birçok Avrupa, Asya ve Güney Amerika ülkeleri için standardizasyonu yapılmıştır. İlk 1960'ların sonlarında Türkçe'ye çevrilen envanterin günümüzde kullanılan Türkçe çevirisi ve Türk toplumu için standardizasyonu Savaşır tarafından yapılmıştır. MMPI'nin Türk toplumu için geçerlilik çalışması Erol tarafından yapılmıştır (Ceyhun ve ark., 2003).

MMPI maddeleri dikkate alınarak çok sayıda özel test geliştirilmiştir. Türkiye'de 500'ü hasta ve 500'ü normal denek grubuyla yapılan çalışmada; psikiyatrik grubun ortalama ham puanları Morey'in orijinal çalışmasında verdiği ortalama puanlara oldukça yakındır. Alt testleri puan değişmezliği ile ilgili olarak saptanan korelasyon katsayıları hasta grubunda .55-.77, normal grupta .50-.79 arasında değişmektedir. Buda puan değişmezliği açısından alt testlerin yeterli olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra alt testlerin uyum ve yapı geçerliliklerinin yeterli olduğu söylenebilir (Ceyhun ve ark., 2003).

MMPI ölçeğindeki maddelerden geliştirilen Bağımlı Kişilik Bozukluğu testinin maddeleri Ek 5'te gösterilmektedir.

2.2.5. Bağımlılık Testi (BT)

Bağımlı kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla 57 maddelik Minesota Çok Yönlü Kişilik Envanterinden geliştirilen, bağımlı kişilik kriterlerini değerlendiren evet/hayır şeklinde yanıtlanan ölçek kullanıldı (MMPI ayrıntılı bilgi için bakınız 2.2.4). Narvan 16 kişiye MMPI uygulamış, bağımlılıkla ilişkisi olan maddeleri

ayırmlarını istemiştir. Bu yolla ayrılan 157 madde psikiyatrik hasta grubundan oluşan 50'şer kişilik gruba uygulanmıştır. Bunun sonucunda birbirleriyle yüksek korelasyon gösteren maddeler iç tutarlılık ile belirlenmiş ve bunlar 57 maddelik BT testini oluşturmuştur. BT testindeki yüksek puanlar daha çok bağımlılığı gösterir. BT testindeki yüksek puan alanlar bağımlı, çekingen ve pasif olarak tanımlanırlar. Genellikle iyi uyum yapamamış görünürler. Gösterilen bu bağımlılık, karakter özelliği olabileceği gibi durumsal krizlerle ortaya çıkmış yardım çağrıları da olabilir. Bağımlılıkla ilgili ambivalans da gözlenebilir. BT testindeki düşün puanlar ise bağımsızlığı ve kendine güveni gösterir (Ceyhun ve ark., 2003).

MMPI ölçeğindeki maddelerden geliştirilen Bağımlılık Testinin maddeleri Ek 6'da gösterilmektedir.

2.2.6 Özerk-İlişkisel Benlik ölçeği

Özerk-İlişkisel Benlik ölçeği Çiğdem Kağıtçıbaşı tarafından geliştirilmiştir. Kişiler arası ilişkilerdeki özerklik ve bağımlılık düzeyini değerlendiren ölçek kişinin kendisi tarafından rahatlıkla cevaplanabilmekte ve uygulamasının 5-10 dakika sürmektedir.

Toplam 27 maddenin yer aldığı likert tipi ölçeğin; İlişkisel Benlik, Özerk Benlik ve Özerk-İlişkisel Benlik olmak üzere 3 alt bölümü vardır. Ölçeklerin Cronbach's Alfa değerleri sırasıyla .72, .76, .80 olarak bulunmuştur (Kağıtçıbaşı, Ç., kişisel görüşme, Ekim 2008; Cemalcılar, 2009).

2.3. Uygulama

Çalışmaya başlamadan önce, ROB ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapan Prof. Dr. Robert F. Bornstein'la e-mail yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır.

Ölçeğin Türkçe'ye çevrilme süreci belirli aşamalardan oluşmaktadır. Ölçek iyi derece İngilizce bilen iki farklı öğretim üyesi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Elde edilen 2 farklı çeviri metni her iki öğretim üyesi tarafından gözden geçirilerek ortak bir metin oluşturulmuştur. Oluşturulan bu ortak metin iyi derece İngilizce bilen üçüncü bir öğretim üyesi tarafından kontrol edilerek uygun değişiklikler yapılmıştır. Metnin son hali profesyonel bir tercüman tarafından İngilizceye çevrilmiştir. İngilizceye geri çevrilen metin, orijinal metin ile karşılaştırılarak gerekli düzeltmeler yapılarak, metnin son Türkçe hali oluşturulmuştur.

Uygulamalar kartopu örnekleme yöntemiyle seçilen katılımcılarla araştırmacının yalnız olduğu özel odalarda bireysel olarak yapılmıştır. Katılımcılara öncelikle çalışmanın amacı anlatılarak, katılımları için onayları alınmıştır. Çalışmaya katılmayı reddetme veya görüşmeyi herhangi bir noktada sonlandırma hakkına sahip oldukları açıklanmış, kayıtlarının gizli tutulacağına dair güvence verilmiştir.

Sırası ile Bilgilendirilmiş Onam Formu ve Demografik Bilgi Formu verilmiş ardından Rorschach Testi, Özerk-İlişkisel Benlik ölçeği, Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testi, Bağımlılık Testi kişilere bireysel olarak uygulanmıştır.

Katılımcılardan kimlik bilgileri istenmemiştir. Uygulama süresi 80 ila 120 dakika arasında değişmiştir.

Araştırmanın verileri Ağustos 2009 - Mayıs 2010 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.4. İstatistiksel Analiz

Bu çalışmada ROB ölçeğinin geçerlilik çalışması için yapı geçerliliğine bakılmıştır. İstatistiksel değerlendirmeler için SPSS 15.0 for Windows kullanılmıştır.

Katılımcıların ROB ölçeğinden aldığı puan ile uygulanan diğer test ve ölçeklerden aldıkları puan arasındaki ilişki Pearson moment korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Cinsiyet değişkeni ve medeni durum değişkenine göre uygulanan test ve ölçek puanlarını karşılaştırmak için bağımsız grup t-testi uygulanmıştır.

Yaş grupları ve eğitim düzeyi değişkenleri ile uygulanan test ve alt ölçeklerden alınan puanları karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapılmıştır. ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc analiz tekniklerine geçilmiştir. Hangi post-hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için öncelikle Levene's testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olması durumunda yaygınlıkla kullanılan Bonferroni çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir.

Katılımcıların aldıkları ROB değerleri standart puanlara çevrildi, bir standart sapmadan yüksek puan alanlar ve bir standart sapmadan düşük puan alanlar şeklinde iki grup oluşturuldu. Bu gruplara göre E (gölgeleme) yanıtlarından alınan puanlarının farklılık gösterip göstermediği bağımsız grup t-testi ile incelendi.

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategoriler arasındaki ilişki Pearson moment korelasyon analizi ile, Oral algı ve İlişkisel bağımlı algı ile ilgili gruplandırılmış kategoriler arasındaki ilişki Pearson moment korelasyon analizi ile, gruplandırılmış kategorilere verilen yanıtların farklılık gösterip göstermediği eşleştirilmiş örneklem t-testi ile incelenmiştir.

3. BULGULAR

Bu çalışmanın genel amacı Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin Türk toplumu için geçerlilik (Yakınsak, ayırt edici, ıraksak) çalışmasını yapmaktır. Bu amaç çerçevesinde, bu bölümde sırasıyla, araştırmada kullanılan test ve ölçeklerle ilgili betimleyici bulgular, Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği ile ilgili betimleyici bulgular ve ölçeğin geçerliliğine ilişkin bulgular yer alacak ve yorumlanacaktır.

3.1. Araştırmada Kullanılan Test ve Ölçeklerle İlgili Betimleyici İstatistikler

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden, Bağımlılık Testinden, Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testinden, Özerk Benlik alt ölçeğinden, İlişkisel Benlik alt ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları, standart sapmaları, aldıkları minimum ve maksimum puan değerleri Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların Uygulanan Test ve Ölçeklerden Aldıkları Ortalama Puanlar, Standart Sapmalar, Minimum ve Maksimum değerler

<i>N: 89</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>
Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği	0.00	0.27	0.15	0.06
Bağımlılık Testi	8	44	24.64	7.79
Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testi	0	14	5.17	2.73
Özerk Benlik alt ölçeği	10	44	28.42	6.18
İlişkisel Benlik alt ölçeği	15	39	30.20	4.71

3.1.1. Katılımcıların Rorschach testindeki yanıtları ile ilgili betimleyici istatistikler

Katılımcılara uygulanan Rorschach testine verdikleri tepkilerin sayısının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında; kadınların ortalama 19.56 ± 5.87 yanıt verdiği ve yanıt sayısının 6-42 arasında olduğu görülmektedir. Erkeklerin ortalama 19.36 ± 7.94 yanıt verdiği ve yanıt sayısının 9-41 arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların tamamının ortalama 19.48 ± 6.75 yanıt verdiği ve yanıt sayılarının 6-42 arasında olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre ortalama yanıt sayıları, standart sapmalar, minimum ve maksimum değerleri Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5. Rorschach Testindeki Yanıt Sayısının Cinsiyete Göre Dağılımı

	<i>N</i>	<i>Min.</i>	<i>Max.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>
Kadın	48	6	42	19.56	5.87
Erkek	33	9	41	19.36	7.94
Genel	81	6	42	19.48	6.75

Rorschach Testi’nde tasarımlandırma güçlüğü sorunsalına işaret eden şok ve red tepkilerinin kartlara göre dağılımları değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcıların Rorschach Testinde verdikleri red yanıtlarının cinsiyete göre dağılımına bakıldığında; kadınların 43’ünün (%89.6) red yanıtı vermediği, 4’ünün (%8.3) 1 red yanıtı verdiği, 1’inin (%2.1) 2 ve üzerinde red yanıtı verdiği; erkeklerin 20’sinin (%60.6) red yanıtı vermediği, 12’sinin (%36.4) 1 red yanıtı verdiği, 1’inin (%3) 2 ve üzerinde red yanıtı verdiği; toplam katılımcıların 63’ünün (%77.8) red yanıtı vermediği, 16’sının (%19.8) 1 red yanıtı verdiği, 2’sinin (%2.4) 2 ve üzerinde red yanıtı verdiği görülmektedir. Cinsiyete göre Rorschach testindeki red yanıtlarının dağılımı Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6. Rorschach Testindeki Red Yanıtlarının Cinsiyete Göre Dağılımı

Red Yanıtı	<i>Kadın (N=48)</i>		<i>Erkek (N=33)</i>		<i>Toplam (N=89)</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Red yanıtı yok	43	89.6	20	60.6	63	77.8
1 red yanıtı	4	8.3	12	36.4	16	19.8
2 ve üzeri red yanıtı	1	2.1	1	3	2	2.4

3.1.2. Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinin kategorilerine puanlanan yanıt sayılarının ROB ölçeğine toplam verilen yanıt sayılarına göre dağılımı

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin kategorileriyle ilgili en çok verdiği yanıtların dağılımına bakıldığında; 58 yanıt (% 22.2) kategori 12 (oral aktiviteler), 55 yanıt (%21) kategori 7 (yeme organları), 36 yanıt (% 13.7) kategori 1 (yiyecek ve içecekler)'de puanlanmıştır. Kategorilerdeki yanıt sayıları ve toplam ROB yanıtlarına oranları Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7. Yanıtların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategorilere dağılımı

Kategoriler	Frekans	Yüzde (%)
1. Yiyecekler ve içecekler	36	13.7
2. Yeme kaynakları	18	6.8
3. Yeme gereçleri	5	2
4. Yiyecek sağlayan kişiler	2	1.9
5. Pasif olarak yiyecek alanlar	20	7.6
6. İsteme ve dua etme	15	5.7
7. Yeme organları	55	21
8. Ağıza yönelik nesnelere	1	0.4
9. Besleyen kişiler	3	1.2
10. Hediye ve hediye verenler	1	0.4
11. Şans getiren nesnelere	0	0
12. Oral aktiviteler	58	22.2
13. Edilgenlik ve çaresizlik	16	6.1
14. Hamilelik ve üreme organları	20	7.6
15. Bebekçe konuşmalar	5	2
16. Oral algının etkisizleştirilmesi	6	2.2
Toplam	261	

3.1.2.1. Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği ile ilgili yanıtların içeriklerinin verilme sıklığına göre sıralanışı

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 1'e en sık verilen içeriklere bakıldığında; "su" yanıtı 5 defa (% 13.8), "balık" yanıtı 4 defa (% 11.1), "ceviz" yanıtı 4 defa (% 11.1) verilmiştir. Kategori 1'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8. Kategori 1 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 1	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Yiyecekler ve içecekler	Su	5	13.8
	Balık	4	11.1
	Ceviz	4	11.1
	Elma	3	8.3
	Kiraz	2	5.5
	Şeftali	2	5.5
	Et	2	5.5
	Meyve	1	2.7
	Meyve kokteyli	1	2.7
	Pamuk şekeri	1	2.7
	Pasta	1	2.7
	Snitzel	1	2.7
	Biftek	1	2.7
	Tavuk	1	2.7
	Yumurta	1	2.7
	Ciğer	1	2.7
	Çilekli tatlı	1	2.7
	Dolma	1	2.7
	İçecek	1	2.7
	Bira	1	2.7
Toplam		36	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 2'ye verilen içeriklere bakıldığında; “göğüs(meme)” yanıtı 15 defa (% 83), “meyve ağacı” yanıtı 2 defa (% 11.5), “meyve bahçesi” yanıtı 1 defa (% 5.5) verilmiştir. Kategori 2'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 9'da özetlenmiştir.

Tablo 9. Kategori 2 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 2	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Yeme kaynakları	Göğüs (meme)	15	83
	Meyve ağacı	2	11.5
	Meyve bahçesi	1	5.5
Toplam		18	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 3'e en sık verilen içeriklere bakıldığında; “bardak” yanıtı 1 defa (% 20), “kadeh” yanıtı 1 defa (% 20), “kavanoz” yanıtı 1 defa (% 20) verilmiştir. Kategori 3'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 10'da özetlenmiştir.

Tablo 10. Kategori 3 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 3	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Yeme gereçleri	Bardak	1	20
	Kadeh	1	20
	Kavanoz	1	20
	Şekerlik	1	20
	Çaydanlık	1	20
Toplam		5	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 4'e verilen içeriklere bakıldığında; "garson" yanıtı 2 defa (% 100) verilmiştir. Kategori 4'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 11'de özetlenmiştir.

Tablo 11. Kategori 4 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 4	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Yiyecek sağlayan kişiler	Garson	2	100
Toplam		2	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 5'e verilen içeriklere bakıldığında; "şişman (adam, kadın, goril)" yanıtı 11 defa (% 55), "yavru (kuş, kedi, köpek)" yanıtı 6 defa (% 30), "göbekli adam" yanıtı 3 defa (% 15) verilmiştir. Kategori 5'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 12'de özetlenmiştir.

Tablo 12. Kategori 5 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 5	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Pasif olarak yiyecek alanlar	Şişman (adam, kadın, goril)	11	55
	Yavru (kuş, kedi, köpek)	6	30
	Göbekli adam	3	15
Toplam		20	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 6'da verilen içeriklere bakıldığında; "dua eden kişi" yanıtı 15 defa (% 100) verilmiştir. Kategori 6'daki

yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 13’de özetlenmiştir.

Tablo 13. Kategori 6 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 6	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
İsteme ve dua etme	Dua eden kişi	15	100
Toplam		15	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 7’ye en sık verilen içeriklere bakıldığında; “ağız” yanıtı 36 defa (% 65), “gaga” yanıtı 6 defa (% 11), “mide” yanıtı 6 defa (% 11) verilmiştir. Kategori 7’deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 14’de özetlenmiştir.

Tablo 14. Kategori 7 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 7	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Yeme organları	Ağız	36	65
	Gaga	6	11
	Mide	6	11
	Yemek borusu	3	5.5
	Dudak	2	3.6
	Diş	2	3.6
Toplam		55	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 8’de verilen içeriklere bakıldığında; “sigara” yanıtı 1 defa (% 100) verilmiştir. Kategori 8’deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 15’de özetlenmiştir.

Tablo 15. Kategori 8 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 8	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Ağza yönelik nesnelere	Sigara	1	100
Toplam		1	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 9’da verilen içeriklere bakıldığında; “anne” yanıtı 2 defa (% 66), “İsa” yanıtı 1 defa (% 33) verilmiştir. Kategori 9’deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 16’da özetlenmiştir.

Tablo 16. Kategori 9 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 9	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Besleyen kişiler	Anne	2	66.6
	İsa	1	33.3
Toplam		3	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 10’da verilen içeriklere bakıldığında; “çam ağacı” yanıtı 1 defa (% 100) verilmiştir. Kategori 10’daki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 17’de özetlenmiştir.

Tablo 17. Kategori 10 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 10	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Hediye ve hediye verenler	Çam ağacı	1	100
Toplam		1	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 11’de verilen içeriklere bakıldığında yanıt elde edilmemiştir. Kategori 11’deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 18’de özetlenmiştir.

Tablo 18. Kategori 11 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 11	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Şans getiren nesnelere	-	0	0.00
Toplam		0	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 12’ye en sık verilen içeriklere bakıldığında; “konuşma” yanıtı 38 defa (% 65.5), “yeme” yanıtı 10 defa (% 17.2), “öpme” yanıtı 6 defa (% 10.3) verilmiştir. Kategori 12’deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 19’da özetlenmiştir.

Tablo 19. Kategori 12 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 12	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Oral aktiviteler	Konuşma	38	65.5
	Yeme	10	17.2
	Öpme	6	10.3
	Flüt çalma	2	3.4
	Şarkı söyleme	1	1.7
	Ötme	1	1.7
Toplam		58	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 13'e en sık verilen içeriklere bakıldığında; "ezilmiş hayvan" yanıtı 7 defa (% 43), "birbirine bağlı" yanıtı 4 defa (% 25), "kararsız kişi" yanıtı 2 defa (% 12.5) verilmiştir. Kategori 13'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 20'de özetlenmiştir.

Tablo 20. Kategori 13 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 13	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Edilgenlik ve çaresizlik	Ezilmiş hayvan	7	43
	Birbirine bağlı	4	25
	Kararsız kişi	2	12.5
	Bebek	2	12.5
	Kafası karışık insan	1	6.2
Toplam		16	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 14'e en sık verilen içeriklere bakıldığında; "yumurtalık" yanıtı 8 defa (% 40), "rahim" yanıtı 7 defa (% 35), "hamile kadın" yanıtı 3 defa (% 15) verilmiştir. Kategori 14'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 21'de özetlenmiştir.

Tablo 21. Kategori 14 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 14	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Hamilelik ve üreme ile ilgili organlar	Yumurtalık	8	40
	Rahim	7	35
	Hamile kadın	3	15
	Uterus	1	5
	Cenin	1	5
Toplam		20	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 15'e en sık verilen içeriklere bakıldığında; "hayvancık" yanıtı 2 defa (% 40), "tavşancık" yanıtı 1 defa (% 20), "ayıcık" yanıtı 1 defa (% 20) verilmiştir. Kategori 15'deki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 22'de özetlenmiştir.

Tablo 22. Kategori 15 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 15	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
	Hayvancık	2	40
Bebekçe konuşmalar	Tavşancık	1	20
	Ayıcık	1	20
	Ufacık civeiv	1	20
Toplam		5	

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategori 16'daki en sık verilen içeriklere bakıldığında; “ağız benzemiyor” yanıtı 3 defa (% 50), “ağız belli değil” yanıtı 1 defa (% 13.3), “ağız dışında” yanıtı 1 defa (% 13.3) verilmiştir. Kategori 16'daki yanıtların içerikleri ve kategorideki dağılımları Tablo 23'de özetlenmiştir.

Tablo 23. Kategori 16 içeriklerinin kategorideki sıklıkları ve yüzde değerleri

Kategori 16	İçerik	Frekans	Kategorideki Yüzdesi (%)
Oral algının etkisizleştirilmesi	Ağız benzemiyor	3	50
	Ağız belli değil	1	13.3
	Ağzının dışında	1	13.3
	Ağzını kapatıyor	1	13.3
Toplam		6	

3.1.2.2. Rorschach Oral bağımlılık Ölçeğinin Alt Gruplarındaki Yanıt Sayılarının Dağılımı

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki *oral algı* ve *ilişkisel bağımlı algıyla* ilişkili kategorilerden aldıkları toplam puanları dağılımına bakıldığında; oral algıyla ilişkili olan kategorilere toplam 195 (%75) yanıt, ilişkisel bağımlı algı ile ilişkili kategorilere toplam 55 (%21) yanıt, gruplanmamış kategorilere toplam 11 (%4) yanıt vermişlerdir. Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki oral algı, ilişkisel bağımlı algı ve gruplanmamış algılarla ilişkili verilen yanıt sayıları ve toplam ROB yanıtlarına oranları Tablo 24'de özetlenmiştir.

Tablo 24. Oral Algı, İlişkisel Bağımlı Algı ve Gruplanmamış Yanıtlarının Dağılımı ve Yüzde değerleri

	Frekans	Yüzde (%)
Oral Algı kategorileri (1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 12)	195	75
İlişkisel Bağımlı Algı kategorileri (6, 9, 10, 11, 13, 14)	55	21
Gruplanmamış Kategoriler (15,16)	11	4
Toplam	261	100

3.2. Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puanla diğer test ve ölçeklerden alınan puanların korelasyonu

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden aldıkları puanla uygulanan test ve ölçek puanlarının arasındaki ilişki Pearson moment korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinden aldıkları puan ile İlişkisel Benlik (İB) alt ölçeğinden aldıkları puan arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişki saptandı ($r=0.35$, $p<0.01$); Özerk Benlik (ÖB) alt ölçeğinden aldıkları puan arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı ilişki saptandı ($r=-0.27$, $p<0.05$); Bağımlılık Testinden (BT) aldıkları puan arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişki saptandı ($r=0.37$, $p<0.01$); Bağımlı Kişilik Bozukluğu (BKB) Testinden aldıkları puan arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişki saptandı ($r=0.31$, $p<0.01$).

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden aldıkları puan ile uygulanan diğer test ve alt ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyon analizi Tablo 25’de özetlenmiştir.

Tablo 25. Rorschach Oral Bağımlılık ölçeği ile diğer test ve ölçek puanları arasındaki ilişkiye dair korelasyon tablosu

<i>N=89</i>	İB	ÖB	BT	BKB
ROB	0.35**	-0.27*	0.37**	0.31**

Pearson korelasyon analizi, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

3.3. Sosyodemografik Değişkenler Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinin Değerlendirilmesi

3.3.1. Cinsiyet değişkeni açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması

Cinsiyet değişkenine göre Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden elde edilen puanların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediği bağımsız grup t-testi ile incelendi.

Kadın ve erkeklerin Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden aldığı puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t=0.54$, $df=79$, $p>0.05$).

Cinsiyet değişkeni açısından Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden elde edilen puanların ortalama değerleri standart sapma ve t değerleri Tablo 26’da özetlenmiştir.

Tablo 26. Cinsiyet Değişkeni Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların karşılaştırılması

	<i>Kadın (N=48)</i>		<i>Erkek (N=33)</i>		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	
Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeği	0.16	0.06	0.15	0.06	0.54

t, Student T Test, df:79

3.3.2. Yaş gruplarına göre Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puanları yaş gruplarına göre karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapıldı.

Yaş gruplarına göre katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($F(2,78)=1.46, p>0.05$).

Yaş gruplarına göre Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden elde edilen puanların ortalama, standart sapma ve F değerleri Tablo 27’de özetlenmiştir.

Tablo 27. Yaş grupları Açısından Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanların karşılaştırılması

	<u>20-30 yaş(N=30)</u>		<u>30-40 yaş(N=21)</u>		<u>40 yaş üzeri(N=30)</u>		F
	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	
ROB	0.15	0.05	0.18	0.05	0.15	0.07	1.46

F, Tek Yönlü Varyans Analizi, df:2,78, * p<0.05

3.3.3. Eğitim düzeyine göre Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinden alınan puanları eğitim gruplarına göre karşılaştırmak için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testi yapıldı.

Eğitim düzeyine göre katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğinden aldıkları puanlar karşılaştırıldığında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($F(2,78)=1.29, p>0.05$).

Eğitim düzeyine göre Rorschach Oral Bağımlılık leğinden elde edilen puanların ortalama, standart sapma ve F değerleri Tablo 28’de özetlenmiştir.

Tablo 28. Eğitim Düzeyi Açısından Rorschach Oral Bağımlılık leğinden Elde Edilen Puanların karşılaştırılması

	<i>İlköğretim (N=38)</i>		<i>Lise (N=19)</i>		<i>Yüksek ğrenim(N=24)</i>		<i>F</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	
ROB	0.16	0.06	0.13	0.05	0.16	0.6	1.29

F, Tek Yönlü Varyans Analizi, df:2,78

3.3.4. Medeni Durum değişkeni açısından Rorschach Oral Bağımlılık leğinden Elde Edilen Puanlarının karşılaştırılması

Medeni durum değişkenine göre Rorschach Oral Bağımlılık leğinden elde edilen puanların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediği bağımsız grup t-testi ile incelenmiştir.

Evli ve bekâr katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık leğinden aldığı puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.04$, $df=78$, $p<0.05$). Bekar katılımcılar, Rorschach Oral Bağımlılık leğinden evli katılımcılara oranla daha düşük puan almaktadırlar.

Medeni durum değişkeni açısından uygulanan testlerden ve ölçeklerden elde edilen puanların ortalama değerleri, standart sapma ve t değerleri Tablo 29’da özetlenmiştir.

Tablo 29. Medeni Durum Değişkeni Açısından Rorschach Oral Bağımlılık leğinden Elde Edilen Puanların Karşılaştırılması

	<i>Bekâr(N=27)</i>		<i>Evli(N=54)</i>		<i>t</i>
	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	
Rorschach Oral Bağımlılık leği	0.13	0.05	0.16	0.06	-2.04*

t, Student T Test, df:78

3.4. Rorschach Testindeki Estonpaj Puanlarının Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) Ölçeğinden yüksek ve düşük skor alan katılımcılar açısından karşılaştırılması

Estonpaj puanlarının katılımcıların bir standart sapmadan yüksek puan alanlar ($N=13$) ve bir standart sapmadan düşük puan alanlar ($N=11$) açısından karşılaştırılması ve farklılık gösterip göstermediği bağımsız grup t-testi ile incelendi.

Yüksek ya da düşük ROB puanı alan katılımcıların, Rorschach testindeki estonpaj puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($t=0.14$, $df=22$, $p>0.05$). Bulgular Tablo 30'da özetlenmiştir.

Tablo 30. Yüksek ya da düşük ROB puanlarına göre Rorschach testinden elde edilen estonpaj puanlarının karşılaştırılması

	<i>Yüksek ROB puanı</i>		<i>Düşük ROB puanı</i>		<i>t</i>
	<i>(N=13)</i>	<i>(N=11)</i>	<i>(N=11)</i>	<i>(N=11)</i>	
	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	
Estonpaj Puanları	1.34	1.08	1.40	1.09	0.14

t, Student T Test, df:22

3.5. Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğindeki Kategoriler, Oral algı ve İlişkisel Bağımlı Algı Kategorilerine Verilen Yanıtlar Arasındaki İlişki ve Bu Yanıtların Karşılaştırılması

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategorileri verdikleri yanıtların Cronbach's alfa değeri ($\alpha=0.15$) düşük çıkmaktadır.

Tablo 31. Kategorilerin Cronbach's Alfa Değerleri

N	Cronbach's Alfa
16	0.15

Oral algı ve İlişkisel bağımlı algı ile ilgili kategorilere verilen yanıtlar arasındaki ilişki Pearson moment korelasyon analizi ile incelenmiştir.

Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık (ROB) ölçeğindeki *Oral algı* ve *İlişkisel bağımlı algı* alt kategorilerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmamıştır ($r=0.14$, $p>0.05$). Bulgular Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32. Oral Algı Ve İlişkisel Bağımlı Algı Kategorilerine Verilen Yanıtlar Arasındaki İlişki

	Oral Algı	İlişkisel Algı
Oral Algı	*	0.14
İlişkisel Bağımlı Algı	0.14	*

Pearson korelasyon analizi

Oral algı ve *İlişkisel bağımlı algı* kategorilerine verilen yanıtların istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılık gösterip göstermediği eşleştirilmiş örneklem t-testi ile incelenmiştir.

Katılımcıların *Oral algı* ve *İlişkisel bağımlı algı* kategorilerine verdikleri yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=9.17$, $df=80$, $p<0.01$). Katılımcıların Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğindeki kategorilerden oral algı ile ilgili olan kategorilere, ilişkisel bağımlı algı ile ilgili olan kategorilere oranla daha fazla yanıt verdikleri görülmektedir. Oral algı ve ilişkisel bağımlı algı ile ilgili kategorilerden elde edilen ortalama değerleri, standart sapma ve t değerleri tablo 33’de özetlenmiştir.

Tablo 33. Oral Algı ve İlişkisel Bağımlı Algı Değerlerinin Karşılaştırılması

$N=(89)$	<i>Ort.</i>	<i>SS.</i>	<i>t</i>
Oral Algı Yanıtları	2.40	1.58	9.17**
İlişkisel Bağımlı Algı Yanıtları	0.67	0.86	

t, Student T Test, df:80, * $p<0.05$, ** $p<0.01$

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Tartışma

Bu bölümde araştırmanın amaç ve hipotezleri doğrultusunda yapılarak bulgular bölümünde sunulmuş olan istatistiksel analizlerin sonuçları değerlendirilerek tartışılacaktır.

Araştırmadaki ilk bulgu ölçeklerden elde edilen minimum ve maksimum puan aralıklarıdır. Çalışmada ROB ölçeğinden alınan skorlar .00'dan .27'a değişmektedir. Bornstein'in çalışmalarında belirttiği aralıktan (.00'dan .40'a) (Huprich, 2006) daha dar olması uygulamaların herhangi bir psikiyatrik tanı almayan ve tedavi görmeyen örneklem ile yapılmış olmasıyla açıklanabilir. ROB ölçeğinden elde edilen ortalama puan 0.15 bulunmuştur. Litaratür bilgileri incelendiğinde popülasyonda puan dağılımı 0.10 ila 0.13 arasında değişmektedir (Huprich, 2006). Bu bulguya göre Türk toplumunun diğer toplumlara oranla kişiler arası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyinin yüksek olduğu fikri oluşmaktadır. Bu önermenin geçerliliğinin daha geniş örneklem grubuyla yapılacak olan yeni çalışmalarla desteklenmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda Rorschach testine verilen yanıt sayılarının ortalama değerleri kadınlar için 19.56, erkekler için 19.36, genel katılımcılarda 19.48 olarak bulunmuştur. Bu değerlerin Rorschach testi için ülkemiz popülasyonunda yapılan standardizasyon çalışmasındaki değerlere (kadınlar= 20.27, erkekler=18.92, genel=19.57) yakın olduğu görülmektedir (Tunaboşlu-İkiz, Atak, Düşgör ve Zabcı, 2009). Çalışmamızdaki erkek katılımcıların yanıt ortalamalarının, kadın katılımcıların yanıt ortalamalarından düşük olmasının sebebinin örneklem grubunun kısıtlı sayısından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Bornstein'in orijinal çalışmasında ROB 16 kategoriden oluşmakla birlikte çalışmamızda bu kategorilerden bir tanesine (11. Kategori; Şans getiren nesnelere)

hiç yanıt gelmediği görülmektedir. Örneklem sayısının yetersiz olması nedeniyle faktör analizi yapılamadığından bu faktörün Türk toplumu için uygun olmadığını söylemek doğru olmayacaktır. Ancak daha geniş bir örnekleme faktör analizi yapılarak kategorilerin düzenlenmesi uygun olabilir. Yanı sıra bu kategoriye – ilişkisel algı ile ilgili kategori- yanıt gelmemesi toplumumuzda bağımlığın ilişkisel bağımlılık olarak değil de oral düşünmeyle ifade ediliyor olmasıyla alakalı olabilir.

Katılımcıların ROB ölçeğinden aldıkları puanla İlişkisel Benlik alt ölçeğinden, Bağımlı Kişilik Bozukluğu Testinden ve Bağımlılık Testinden aldıkları puan arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. ROB ölçeğinden aldıkları puan ile Özerk Benlik alt ölçeğinden aldıkları puan arasında istatistiksel olarak negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Bu sonuçlar bize ROB'un, ülkemizde kişilerarası ilişkilerde bağımlılık düzeyini değerlendiren objektif test ve ölçeklerle pozitif yönde korelasyon olduğunu göstermektedir. Ölçeğin orijinal çalışmalarına bakıldığında, yakınsak (convergent) geçerliliği için yapılan çalışmalarda Bornstein ROB ve bağımlı davranış ilişkisinin güçlü ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. ROB puanları, yeme bozukluğu alkol bağımlılığı, sınır kişilik bozukluğu, çocuklarda içselleştirilmiş bozukluklar olasılıklarının yüksek olmasıyla bağlantılıdır (Huprich, 2006). Bornstein'in bir başka çalışmasında ROB ölçeği ve Kişilik Teşhisi Ölçeğini (PDQ-R), karma cinsiyetten oluşan geniş bir kolej öğrenci örneğine uygulamış ve kadın ve erkeklerde ROB puanları ile PDQ-R puanları arasında pozitif anlamlı bir korelasyon bulmuştur (Bornstein, 1998). Çalışmamızdaki bulgular ve literatür bilgileri kıyaslandığında ROB'un yakınsak geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğu görülmektedir.

Kadın ve erkeklerin ROB ölçeğinden alınan puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0.05$). Erkeklerin ($x=0.15$) kadınlara oranla ($x=0.16$) önemsiz derecede daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Orijinal ölçek çalışmalarında kadın ve erkekler arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamakla birlikte psikiyatrik hasta popülasyonunda erkeklerin ($x=0.12$) kadınlara ($x=0.10$) oranla önemsiz derecede daha yüksek puanlar aldığı görülmektedir (Huprich, 2006). Elde ettiğimiz bulgular da literatür bilgileriyle

paralellik göstermiştir.

Katılımcıların yaş grupları açısından ROB ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Literatürdeki orijinal ölçek çalışmalarında sadece bir araştırmada ROB ölçeğinden alınan puanlar ve kadın psikiyatrik hasta örnekleminin yaşları arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen bulguya göre yaş ile ROB skorları arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Bornstein ve ark., 1991). Çalışmamızdaki elde edilen bulgular literatürle uyumlu olmakla birlikte yaş ile ROB skorları arasında herhangi bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri açısından ROB ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Literatürdeki orijinal ölçek çalışmalarında eğitim görülen yıl yada eğitim düzeyiyle ilgili bir inceleme bulunmamaktadır. Sözel ve performans IQ düzeyinin eğitim ile ilişkili olduğu varsayımını düşünürsek Bornstein ve O'Neill (1997)'in ROB ölçeğinden alınan puanlarla akademik başarıyı ölçmekte geçerli bir test olan Wais-R (Zeka Testi)'dan alınan puanlar arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması bulgumuzu destekler nitelikte olmakla beraber bu varsayımın yapılacak yeni araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Bireylerin evli ya da bekâr olma durumlarına göre aldıkları puanlar incelendiğinde ROB ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Orijinal ölçek çalışmalarında böyle bir karşılaştırma yapılamamakla birlikte bu çalışmada bekâr katılımcıların ($x=0.13$) evli katılımcılardan ($x=0.16$) daha az puan aldıkları görülmüştür. Bu veriler bekâr katılımcıların evli katılımcılara oranla kişilerarası ilişkilerinde daha az bağımlı olduğunu söylemek için yeterli olmamakla birlikte yeni çalışmalarla araştırılması uygun olacaktır.

Çalışmamızda elde edilen bulgularda ROB'un sosyodemografik özelliklerden bağımsız olduğu ve daha karakteristik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç ölçeğin orijinal çalışmalarında elde edilen bulgularla benzerlik

göstermektedir ve ayırt edici geçerliliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

ROB ölçeğinde bir standart sapmadan yüksek alanlar ($N=13$) ve bir standart sapmadan düşük alanlar ($N=11$) şeklinde oluşturulan iki grupta Rorschach testinden elde edilen estonpaj puanlarının farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Erken döneme dair sorunsalların varlığına işaret eden ve ilgi-destek beklentilerini yansıtan dokunsal hassasiyetle (Tunaboşlu-İkiz ve ark., 2009) ilgili E (gölgeleme) yanıtlarının ROB ölçeğinden yüksek puan alan bireylerde beklenildiği gibi artmamış olması hipotezimizi geçersiz kılmakla birlikte toplumumuzda kişilerarası ilişkilerdeki bağımlılık düzeyi yüksek bireylerin hassasiyetlerini dokunsal olarak ifade etmediğini düşündürmektedir.

ROB ölçeğindeki kategoriler arasındaki ilişki için bakılan α değeri düşük olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç ölçeğin orijinal çalışmalarındaki sonuçlarla paralellik göstermekle beraber kategorilerin kendi aralarında ilişkilerinin zayıf olduğunu göstermektedir. ROB ölçeğindeki kategorilerin gruplaması ile elde edilen oral ve ilişkisel bağımlı algılarla ilgili kategoriler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu kategorilere verilen yanıtlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.01$). Bu sonuca göre katılımcıların oral düşlemlerinin ilişkisel bağımlı düşlemlerden daha yoğun olduğu söylenebilir. Ülkemizde bağımlılıkla ilgili yapılan çalışmalarda bu tarz bir araştırma bulunmamakla birlikte toplumumuzda bağımlılığın oral düşlemlerle ifade ediliyor olması incelenmesi gereken bir konudur.

4.2. Sonuç ve Öneriler

Projektif ölçme teknikleri, objektif ölçme teknikleriyle kıyaslandığında birbirini destekleyen bulguların elde edilmesi araştırmanın gücünü arttırmakla birlikte literatürde değinildiği gibi her zaman anlamlı ilişki bulunmasını beklemek doğru olmayacaktır. Nitekim ROB ölçeğinin orijinal çalışmalarının bazılarında, puanlarının örtük (bilinçdışı) bağımlılık ihtiyaçlarını, objektif ölçek puanlarının ise bireyin direk kendine atfedebildiği yani bağımlılığının bilgisine sahip olduğu ve sorulduğunda açıkça söyleyebildiği bağımlılık ihtiyaçlarını ortaya koyduğunu sonucuna ulaşımlardır. Bir bireyin her iki ölçümde de yüksek ya da her iki ölçümde de düşük puan vermesi mümkündür. Bir birey yüksek derecede örtük bağımlılık ihtiyacına sahip olmakla birlikte bunun farkında olmayabilir. Bu kişi bilinçsiz bağımlılık çatışmasına sahip olarak tarif edilir ya da düşük derecede örtük bağımlılık ihtiyacına sahip olmakla birlikte kendini oldukça bağımlı sunmakta olduğu söylenir. Bu birey bağımlı öz sunuma sahip olarak tarif edilebilir. Bornstein'in (2002) söylediği gibi bu test puanları arasındaki uyumsuzluk bireyin kişilik yapısı ve kişilerarası sili ile ilgili önemli bilgiler verir (akt: Huprich, 2006).

Erken dönem ilişkilerinin güncel yaşamımızdaki etkisini göz ardı etmemiz mümkün değildir. Biyopsikososyal bir canlı olan insanın bağlanma ihtiyacı göz önüne alındığında bağlanmanın türünün de ilişkilerimiz üzerindeki etkisi kaçılmaz olmaktadır. İlk bağlanma erişkinlik döneminde başkalarıyla olan ilişkileri etkilemektedir (Budak, 2000). Bağlanma ile ilgili kuramcılar da değindiği gibi erken dönem ilişkileriyle şekillenen bağlanma biçimleri (güvenli-saplantılı-korkulu-kayıtsız), anne ve baba imgesini içselleştirme ve ebeveynlere duyulan bağlılık, yetişkin bireylerin bağlanma stilleri, yaşamın ilk yıllarında oluşan güven duygusu yetişkin olduklarında başkalarıyla olan ilişkilerin temellerini oluşturmaktadır. Bu değişkenler açısından da yapılacak yeni çalışmaların toplumumuzdaki bağlanma (attachment) ve bağımlılık (dependency) ile ilgili kavramlarla ilgili düşlemleri ve bu düşlemlerin sunuş biçimlerinin netleşmesinde bize yol gösterecektir.

Sonuç olarak; bulgu ve istatistiksel analizlerle desteklenen hipotezler

Rorschach Oral Bağımlılık ölçeğinin yakınsak-ayırddedici ve ıraksak geçerliliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları da tamamlandıktan sonra ülkemizde birçok araştırmada kullanılması ve bağımlılığın (ilişkisel bağımlı algı ya da oral bağımlı algı) toplumumuzda hangi düzeyde algılandığı ve düşlemlendiğini bilmemiz açısından önemli bilgi verecektir.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, M.D.: 1989 “Attachments beyond infancy”, *American Psychology*, 44(4): 709-716.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S.: 1978 **Patterns of Attachment: A Psychological Study of Strange Situation**, Hillsdale, N.J: Erlbaum.
- Akdavar, Y., Çalrak, E., Etaner, U., Hürol, C., Sunat, H., Tükel, R., Üçok, A., & Yücel, B.: 2000 **Psikanalitik Kurama Giriş**, İstanbul, Bağlam Yayıncılık- 2. Basım.
- Akkoyun, F.: 2005 **Projektif Teknikler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Ammaniti, M., Ijzendoorn, M., Speranza, A.M., & Tambelli, R.: 2000 Van H., “Internal working models of attachment during late childhood and early adolescence: an exploration of stability and change”, *Attachment & Human Development*, 2(3): 328-346.
- Arslan, E.: 2008 “Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson' un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Bartholomew, K. & Horowitz, L.M.: 1991 “Attachment styles among young adults: a test of a four-category model”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2): 226-244.
- Beck, A., Freeman, A., & Davis, D.D.: 2008 **Kişilik Bozukluklarının Bilişsel Terapisi, (Çevr. Yalçın, Ö.;Akçay, E.N.)**, İstanbul, Litera Yayıncılık.
- Bilge, A. 2006. “Ruhsal Hastalığı Yönelik İnançlar Ölçeği Geçerlilik ve Güvenilirlik çalışması”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, *Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.

- Bornstein, R.F.: 1996 “Construct validity of the Rorschach Oral Dependency Scale: 1967-1995”, *Psychological Assessment*, 8: 200-205.
- Bornstein, R.F.: 1998 “Implicit and self-attributed dependency needs in dependent and histrionic personality disorders”, *Journal of Personality Assessment*, 71(1): 1-14.
- Bornstein, R.F.: 1999 “Criterion validity of objective and projective dependency tests: A meta-analytic assessment of behavioral prediction”, *Psychological Assessment*, 11: 48-57.
- Bornstein, R.F. & Greenberg, R.P.: 1991 “Dependency and eating disorders in female psychiatric inpatients”, *Journal of Nervous and Mental Disease*, 179(3): 148-152.
- Bornstein, R. F. & Masling, J.: 1985 “Orality and latency of volunteering to serve as experimental subjects: a replication”, *Journal of Personality Assessment*, 49(3): 306-310.
- Bornstein, R.F., Hilsenroth, M.J., Padawer, J.R., & Fowler, J.C.: 2000 “Interpersonal dependency and personality pathology: variations in Rorschach Oral Dependency scores across Axis II diagnoses” *Journal of Personality Assessment*, 75(3): 478-491.
- Bornstein, R.F. & O'Neill, R.M.: 1997 “Construct validity of the Rorschach Oral Dependency (ROD) Scale: relationship of ROD scores to WAIS-R scores in a psychiatric inpatient sample”, *Journal of Clinical Psychology*, 53(2): 99-105.

- Bornstein, R.F., Riggs, J.M., Hill, E.L., & Calabrese, C.: 1996 “Activity, Passivity, Self-Denigration, And Self-Promotion: Toward An Interactionist Model Of Interpersonal Dependency”, *Journal of Personality Assessment*, 64(3): 637-673.
- Bornstein, R.F., Rossner, S.C., & Hill, E.L.: 1994 “Retest reliability of scores on objective and projective measures of dependency: relationship to life events and interest interval”, *Journal of Personality Assessment*, 62(3): 398-415.
- Bowlby, J.: 1973 **Attachment and loss: Vol. 2. Separation, Anxiety and Anger**, New York, Basic Books.
- Bowlby, J.: 1980 **Attachment and loss: Vol. 3. Loss**, New York, Basic Books.
- Budak, S.: 2000 **Psikoloji Sözlüğü**, Ankara, Bilim Sanat Yayınları.
- Burger, J.M.: 2006 **Kisilik, (Çev. Inan Deniz Erguvan Sarioglu)**, İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- Cansever, G.: 1982 **Klinik Psikolojide Değerlendirme Yöntemleri**, İstanbul, Gözlem Matbaacılık.
- Cemalcılar, Z.: 2007 “Autonomous-Related Self Scale: A validation study”, (çevrimiçi), <http://www.ku.edu.tr/ku/images/CSSH/zcemalcilar.pdf> 09.05.2009
- Ceyhun, B. & Oral, N.: 2003 **Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri Değerlendirme Kitabı**, Ankara, Çizgi Tıp Yayınevi-2. Baskı.

- Duberstein, P. R. & Talbot, N. L.: 1993 “Rorschach oral imagery, attachment style, and interpersonal relatedness”, *Journal of Personality Assessment*, 61(2): 294-310.
- Erkuş, A.: 2003 **Psikometri Üzerine Yazılar**, Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Ersevım, İ.: 2008 **Freud ve Psikanalizin Temel İlkeleri**, İstanbul, Özgür Yayın Dağıtım- 4. Baskı.
- Fowler, C., Hilsenroth, M.J., & Handler, L.: 1996 “A multimethod approach to assessing dependency: the early memory dependency probe”, *Journal of Personality Assessment*, 67(2): 399-413.
- Geçtan, E.: 2002 **Psikanaliz ve Sonrası**, İstanbul, Metis Yayınları.
- Geçtan, E.: 2003. **Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar**, İstanbul, Metis Yayınları.
- Gözüm, S. & Aksayan, S.: 2002 “Kültürlerarası Ölçek Uyarlaması İçin Rehber I: Ölçek Uyarlama Aşamaları ve Dil Uyarlaması”, *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 4(1): 9-14.
- Greenberg, R.P. & Bornstein, R.F.: 1989 “Length of psychiatric hospitalization and oral dependency”, *Journal of Personality Disorders*, 3: 199-204.
- Hazan, C. & Shaver, P.: 1987 “Romantic love conceptualized as an attachment process”, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3): 511-524.
- Hortaçsu, N.: 1991 **İnsan İlişkileri**, Ankara, İmge Kitapevi.
- Huprich, S.K.: 2006 **Rorschach Assessment Of The Personality Disorders**, London, Lawrence Erlbaum Associates

- Huprich, S.K., Gacono, C.B., Schneider, R.B., & Bridges, M.R.: 2004 “Rorschach oral dependency in psychopaths, sexual homicide perpetrators, and nonviolent pedophiles” *Behavioral Sciences & the Law*, 22(3): 345-356.
- Kağıtçıbaşı, Ç.: 1996 “Özerk-İlişkisel Benlik: Yeni Bir Sentez”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 11(37): 38-43.
- Kaplan, H.I., Sadock, B.J., & Grebb, J.A.: 1994 **Synopsis of Psychiatry**, Baltimore, Mary Land Pres.
- Mahler, M.S.: 1968 **On Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation**, New York, International Universities Press.
- Mahler, M.S. & McDevitt, J.B.: 1989 **The separation - individuation process and identity formation**, New York, International Universities Press.
- Mahler, M.S., Pine F., Bergman, A.: 1975 **The Psychological Birth of the Human Infant: Symbiosis and Individuation**, New York, Basic Books.
- O'Neill, R.M. & Bornstein, R.F.: 1990 “Oral-dependence and gender: factors in help-seeking response set and self-reported psychopathology in psychiatric inpatients”, *Journal of Personality Assessment*, 55(1-2): 28-40.
- Osborne, J.W., & Costello, A.B.: 2004 “Sample size and subject to item ratio in principal components analysis”, *Practical Assessment, Research & Evaluation*, (çevrimiçi) <http://PAREonline.net/getvn.asp?v=9&n=11>, 18.08.2009.
- Özakkaş, T. “Hazzın Yönelimi Açısından ‘Oral Evre’”, (çevrimiçi) <Http://Www.Drcemkece.Com/Icerik/90/Oral-Evre>, 09.05.2010.

- Öztürk, M.O.: 2002 **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**, Ankara, Nobel Tıp Kitabevi- 9. Basım.
- Preacher, K.J., & MacCallum, R.C.: 2002 “Exploratory factor analysis in behavior genetics research: Factor recovery with small sample size”, *Behavior Genetics*, 32 (2), 153-161.
- Quinodoz, J.M.: 2005 **The New Library of Psychoanalysis: Teaching series Reading Freud ‘Three Essays on the Theory of Sexuality’ (Trans. David Alcorn)**, London and New York, Routledge Taylor& Francis Group.
- Shilkret, C.J. & Masling, J.: 1981 “Oral dependence and dependent behavior”, *Journal of Personality Assessment*, 45(2): 125-129.
- Soysal, A. Ş., Öktem, F., Ergenekon, E., & Erdoğan, E.: 2000 “Doğum Türü Değişkeninin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi”, *Klinik Psikiyatri*, 3: 75-85.
- Tavşancıl, E.: 2005 **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım- 2. Baskı
- Tunaboşlu-İkiz, T.: 2001 **Rorschach Testinin Psikanalitik Yorumu-I**, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Tunaboşlu-İkiz, T., Atak, İ.E., Düşgör, B.P., & Zabcı, N.: 2009 **Rorschach Kodlama Kitabı-2**, İstanbul, Bağlam Yayıncılık.
- Waters, E., Posada, G., Crowell, J. & ark.: 1994 “The development of attachment: from control system to working models”, *Psychiatry*, 57:32-42.

- Weber, D.A.: 2003 “A Comparison of Individual Psychology and Attachment Theory”, *Journal of Individual Psychology*, 59(3): 246-262.
- Weiner, I. B.: 1994 “The Rorschach Inkblot Method (RIM) is not a test: implications for theory and practice”, *Journal of Personality Assessment*, 62(3): 498-504.
- West, M. & George, C.: 2002 “Attachment and dysthymia: the contributions of preoccupied attachment and agency of self to depression in women”, *Attachment Human Development*, 4(3): 278-293.
- West, M. & Sheldon, A.E.R.: 1988 “Classification of pathological attachment patterns in adults”, *Journal of personality disorders*, 2, 153-159.
- Zeanah, C.H., Boris, N.W., Lrriey, J.A.: 1997 “Infant development and developmantal risk: a review of the past 10 years. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 36 (2):165-178.

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

İstanbul Üniversitesi Uygulamalı Psikoloji Bölümü yüksek lisans tezimde kullanmak için;

Size bazı ölçekler ve testler uygulanması gerekiyor. Uygulamalar kişisel (kimlik) bilgilerinizi içermemekle birlikte kişiler arası ilişkilerinizdeki ilişkisellik, özerklik ve bağımlılık düzeyini belirlemek için kullanılmaktadır. Elde edilen sonuçlar yurt dışında kullanılan Rorschach Oral Bağımlılık Ölçeğinin Türkiye’de geçerli olup olmadığını belirleyebilmek için kullanılacaktır.

Size sırasıyla Rorschach Testi, Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri, Özerk-İlişkisel Benlik Ölçeği uygulanacaktır. Uygulama süresi ortalama 80 ila 120 dakika arasında olacaktır.

Kimlik bilgileriniz hiçbir şekilde tezde kullanılmayacaktır. Gönüllü olarak bu çalışmaya katkı sağlamayı kabul ediyorsanız, bu formu okuduğunuzu ve kabul ettiğinizi belirtmek için katılımcı bölümünü imzalayınız.

Uygulayan

.....

Katılımcı

.....

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİLER FORMU

Katılımcı No :

Yaş :

Cinsiyet :

Kadın

Erkek

Eğitim :

İlkokul (5 yıl)

Ortaokul (8 yıl)

Lise (11-12 yıl)

Yüksek Öğrenim (yüksek okul, üniversite, yüksek lisans)

Medeni Durum :

Bekâr

Evli

EK 3: RORSCHACH ORAL BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ

Kategoriler	Örnek Yanıtlar
1. Yiyecekler ve içecekler	Su, balık, ceviz, meyve, yumurta, et
2. Yeme kaynakları	Meme, meyve ağacı, meyve bahçesi
3. Yeme gereçleri	Bardak, kase, kadeh, kavanoz
4. Yiyecek sağlayan kişiler	Garson
5. Pasif olarak yiyecek alanlar	Şişman ya da göbekli adam, yuvadaki kuş
6. İsteme ve dua etme	Dua eden insan
7. Yeme organları	Ağız, mide, dudak, diş
8. Ağıza yönelik nesnelere	Sigara
9. Besleyen kişiler	İsa, anne
10. Hediye ve hediye verenler	Çam ağacı
11. Şans getiren nesnelere	-
12. Oral aktiviteler	Konuşma, şarkı söyleme, yeme, öpme
13. Edilgenlik ve çaresizlik	Ezilmiş hayvan, kafası karışık ya da kararsız kişi, bebek
14. Hamilelik ve üreme organları	Rahim, yumurtalık, hamile kadın, cenin
15. Bebekçe konuşmalar	Tavşancık, ufacık civciv
16. Oral algının etkisizleştirilmesi	Ağzın olmaması

Kategori 1’ de “et, balık” yanıtları yemekle ilişkilendirildiğinde kodlanır (örn: Kızarmış et, içi temizlenmiş balık). Kategori 3’ de nesnelere yemekle ilişkilendirildiğinde kodlanır. Kategori 10’ da “çam ağacı” yanıtı yılbaşı ile ilişkilendirildiğine kodlanır. Kategori 13’ de “bebek” yanıtı kırılganlık edilgenlik ifadesi olduğunda kodlanır. Kategori 14’ de seks organları (vajina, penis) kodlanmaz.

EK 4: RORSCACH PROTOKOLÜ VE ROB PUANLAMASI (Vaka Örneği)

Bayan M. 36 yaşında, evli, yüksek okul mezunudur. Uygulanan Rorschach testine 24 tepki vermiştir. Testin protokolünde ROB ölçeği ile ilgili kodlanan yanıtlar ve ilgili kategoriler tabloda gösterilmektedir. ROB ölçeği ile ilgili farklı kategorilerden toplam 5 yanıt (kategori 6 isteme ve dua etme/ dua eden insan, kategori 3 yeme gereçleri/ dibek taşı, kategori 12 oral etkinlik/ sohbet etmek, kategori 14 hamilelik ve üreme ile ilgili organlar/ yumurtalıklar, kategori 1 yiyecekler ve içecekler/ kiraz) elde edilmiştir. Elde edilen bu yanıtların Rorschach testindeki tepki sayısına oranına bakıldığında $5/24=0.20$ sonucu elde edilir. Bu sonuca göre Bayan M.'nin kişiler arası ilişkilerindeki bağımlılık düzeyinin % 20 olduğu görülmektedir.

I		
1	Yarasa	Konunca kanatları olur ya, tutunmuş şekli. Beyazlıklar olmaması lazım
2	Sanki biraz böyle kuşa benzettim karşılıklı iki kuş, küçük kuşlar	Kanat ve kafa yapısı.
3	Elini kaldırmış bir insan	Kafa benzemiyor ama şurasını el gibi gördüm. Ellerini açmış
6. KATEGORİ(DİLENMEK, DUA ETMEK)		
II		
4	Omurlilik, Kemik	Şu kırmızılıklar hariç dışı kemik. Ortasının boş olması ve kenarlarının düzensiz kemik gibi olması. İlk önce boşluğu gördüm omur kemikleri üst üste gelir ya. Bide şunların düzgün olmaması. Damlamış bir kan gibi sıçramış etrafa.
5	Bide kan damlası. Çok mu mesleki oldu.	
III		
6	İki insan bişey yapıyor, bir iş. Köylerde bulgur dövülür ya bişeyin içinde onu yapıyorlar gibi ama	Şekil o şekilde, küçüklüğümde bulgur döverdük. köyün ortasında dibek taşı
7	sohbet ederek , sevimli. Sadece insan gördüm yani.	olurdu onu ona benziyor.
8	Buda kırmızı papyon	Şekli
3.KATEGORİ(YEME GEREÇLERİ) 12.KATEGORİ(ORAL ETKİNLİK)		
IV		
9	Şurası sanki kedinin sakalları gibi, bide korkunç	Sanki kedi tüyü gibi sadece tepe kısmı
10	bişey gibi ama ne olduğunu bilmiyorum.	Yaratık gibi çizgi filmlerde olur ya
11	Şurasını da buluta benzettim.	kollarını açmış buda kocaman ayaklar.
12	Napıym yani bunlar da yumurtalıklara benziyor.	Canavar gibi.
14. KATEGORİ(HAMİLELİK ÜREME ORGANLARI)		
Çıkıntıları kolları şurasıda rahim. Yarısı diyebiliriz üst tarafı.		
V		
13	Kelebek	Kanatları. Uçuyor. Kelebek ilk bakınca
14	Buda salyangoz şeyleri olabilir ne denir, anten gibi şeyler.	kelebek gördüm. Sırtı yok ama sadece antenleri.
VI		

15	Böyle bir yol galiba	Şerit var ortadan ayrılmış yol gibi. Otoyollarda olur ya ikiye ayrılmış. Tamamı yol.
VII		
16	Çok şekilsiz kartlar ya. Sevimli bir yüz galiba kuyruk yapmış saçını. Hiçbişey, bu kadar	Göz gibi geldi, burun ağız. Niye sevimli geldi bilmiyorum saçı yukarı doğru kalkmış küçük sevimli kız çocuğu gibi.
VIII		
17	Tırmanan bir hayvan kurt, kaplan gibi işte	Ayakları tırmanış şeklinde, bide sanki
18	tırmanan bir hayvan gibi.	elini tutmuş sanki el gibi gördüm.
19	Şu dağın tepesi, zirve. Şurasıda orman.	Alakasız ama insan eli gibi tutuyor çekiyor gibi. Yüksek böyle yüksek olması tırmanıp tepeye çıkacak gibi. Yeşillik olması sanki böyle koyulu açıklı ağaçlar var gibi.
IX		
20	Şurası sanki güneş, nehrin üstüne güneş yansımış. Orman nehir güneş manzara çizdim☺	Renk bide böyle yay şeklinde böyle güneş yansımış. Şöyle akıyor nehir, dar uzun su gibi duruyor. Yeşillikten yine bide ortasından nehir başlamış gibi.
X		
21	Örümcek	Çok ayaklı gibi böyle.
22	Şu yengeç, hep hayvanları mı görücem☺ şuda	Gövde kısmı işte böyle ayaklarıda var.
23	yumuşak sanki pamuk gibi şekli. Küçük pamuk.	Sanki pamuk kozası üzerinde pamuk olan, tarladaki pamuk yani, o kozadaki pamuk
24	Buda kiraz. 1.KATEGORİ(BESİNLER VE İÇECEKLER)	şekli gibi. İki sapı olması.

EK 5: BAĞIMLI KİŞİLİK BOZUKLUĞU TESTİ

1. Tartışmalarda çabucak yenilirim.
2. Kendime hiç güvenim yoktur.
3. Doğru bildiğim şeyler için çoğu zaman direnmek zorunda kalırım.
4. Tanıdığım insanların çoğu kadar becerikli ve zeki olduğumu sanıyorum.
5. Davranışlarımı çoğu zaman etrafımdakilere göre ayarlarım.
6. Başkalarının hakkımda ne düşündükleri beni rahatsız etmez.
7. Aile kurallarından oldukça bağımsız ve özgürüm.
8. Yaptığım işlerde genel olarak başarı elde edeceğime inanırım.
9. Kendime tam anlamıyla güvenim vardır.
10. Yeteneğimi küçümsediğim için birçok defalar başladığım işi yarıda bıraktım.
11. Aşırı derecede kendini dinleyen bir insan değilim.
12. Başkalarına sık sık akıl danışırım.
13. İyi tanıdığım bir kimsenin başarısını duyduğum zaman adeta kendimi başarısızlığa uğramış hissederim.
14. Bazen hiçbir işe yaramadığımı düşünürüm.
15. Başkalarının gereği gibi yapamadığımı sandığı şeyleri yapmaktan vazgeçtiğim oldu.
16. Başkalarından yardım beklemektense genel olarak bir işi kendi başıma yapmayı tercih ederim.
17. Hiçbir şeyi iyi yapamam.
18. Bir konu üzerinde karar verdiğimi zannetsem bile başka biri fikrimi kolayca değiştirebilir.
19. Karşıma çıkacak güçlüklerden korkar ve kaçırım.
20. Yapmak istediğim fakat başkalarının beğenmediği bir işten kolayca vazgeçerim.

EK 6: BAĞIMLILIK TESTİ

1. Bugünde hemen hemen eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
2. Yeni bir işe girince kimin gözüne girmek gerektiğini öğrenmek isterim.
3. Zaman zaman evi bırakıp gitmek istemişimdir.
4. Kimse beni anlamıyor.
5. Kendimi toparlayamadığım için günler, haftalar hatta aylarca hiçbir şeye el sürmediğim olur.
6. Büyük abdest yapmada ya da tutmada hiçbir güçlük çekmem.
7. Başkalarının mutlu görüldüğü kadar mutlu olmayı isterdim.
8. Körebe oyunundan hoşlanırım.
9. Kolay incinmem.
10. Tartışmalarda çabucak yenilirim.
11. Kendime hiç güvenim yoktur.
12. Kıyamet gününe inanıyorum.
13. Bildiğim bir konuda bir kimse saçma sapan ve cahilce konuşursa onu hemen düzeltirim.
14. Çoğu zaman mutluyumdur.
15. Eleştiri beni çok kırar.
16. Davranışlarımı çoğu zaman etrafımdakilere göre ayarlarım.
17. Çabuk ağlarım.
18. Çabucak yorulmam.
19. Önemli kimseleri tanımayı severim, çünkü böylece kendimi de önemli bir kimse gibi görürüm.
20. Başkalarının hakkımda ne düşündükleri beni rahatsız etmez.
21. Yeni tanıştığım kimselerle konuşma konusu bulmakta güçlük çekerim.
22. Çoğu zaman bütün vücudumda bir halsizlik duyarım.
23. Saman nezlesi ya da astım nöbetlerim yoktur.
24. Keşke bu kadar utangaç olmasam.
25. Evdekiler bana çocuk muamelesi yapıyor.
26. Sıklıkla kara kara düşünürüm.
27. Aşkta hayal kırıklığına uğradım.

28. İşe başlamada güçlük çekerim.
29. Kendime tam anlamıyla güvenim vardır.
30. Topluluk içinde olduğumda üzerine konuşacak uygun konular bulmada güçlük çekerim.
31. Okulda sınıf karşısında konuşmak bana güç gelirdi.
32. Başkaları ile beraber olduğum zaman bile kendimi yalnız hissederim.
33. Kolaylıkla mahcup olurum.
34. Çoğunlukla birtakım şeyler ve kimseler için meraklanıp huzursuzlaşırım.
35. Hayatımın çoğu kimselerden daha fazla tasa ve kaygı içinde geçtiğine eminim.
36. Önemsiz ufak şeylerde bile karar verip işe girişmeden önce durur ve düşünürüm.
37. Yeteneğimi küçümsediğim için birçok defalar başladığım işi yarıda bıraktım.
38. Her şeyi kötüye yorma eğilimindeyim.
39. Birçok kimselerden çok daha hassasım.
40. Kararsızlığım yüzünden yapılması gerekli birçok işi yapamamışım.
41. Çok mutlu olduğum ve iyi çalıştığım zamanlarda neşesiz veya dertli bir insanla karşılaşmak keyfimi tamamen kaçıtır.
42. Yapmak istediğim şeylere karar verirken, başkalarının ne düşüneceğini dikkate almam.
43. İnsanlar çoğu zaman beni hayal kırıklığına uğratar.
44. Birinin hatasını önleme gayretimin yanlış anlaşılmasına çok üzülürüm.
45. Başkalarına sık sık akıl danışırım.
46. Bazen güçlükler öylesine üst üste gelir ki onlarla baş edemeyecekmişim gibi hissederim.
47. Çoğu kez “keşke tekrar çocuk olsaydım” diye düşünürüm.
48. Bazı konular hakkında hislerimi o kadar gizleyebilirim ki insanlar bilmeden beni incitebilirler.
49. Başkalarının gereği gibi yapamadığımı sandığı şeyleri yapmaktan vazgeçtiğim oldu.
50. Uğraştığım iş yolunda gitmeyince hemen vazgeçerim.
51. Sık sık dua ederim.
52. Yaşamı yalnızca üzüntülü, sıkıntılı tarafları ile benimseyen insanlara sempati duyarım.
53. Bazen çekingenliğim yüzünden hakkımı arayamam.

54. Bir konu üzerinde karar verdiğimi zannetsem bile başka biri fikrimi kolayca değiştirebilir.
55. Karşıma çıkacak güçlüklerden korkar ve kaçırım.
56. Yapmak istediğim fakat başkalarının beğenmediği bir işten kolayca vazgeçerim.
57. Sıkıntım oldukça alkol alırım.

EK 7: ÖZERK-İLİŞKİSEL BENLİK ÖLÇEĞİ

Bu ankette kişilerin kendileri ve ilişkileri hakkında cümleler var. Bunların her biri hakkında ne düşündüğünüzü 1 'fikrime çok aykırı'dan (bana çok aykırı), 5 'fikrime çok uygun'a (bana çok uygun) uzanan beş şıktan birini işaretleyerek belirtiniz.

Aşağıdaki cümlelerle ilgili görüşlerinizi, kendinize çok yakın hissettiğiniz kişi veya kişilerle olan ilişkinizi düşünerek belirtin:

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Emin değilim	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
	1	2	3	4	5
1. Kendimi çok yakın hissettiğim insanların desteğine ihtiyaç duyarım.					
2. Kararlarımda yakınlarımdan etkisi çok azdır.					
3. Hem yakın ilişkileri olmak, hem de özerk olmak önemlidir.					
4. Çok yakın hissettiğim bir kişinin bile hayatıma karışmasından hoşlanmam.					
5. Yakınlarımla olan ilişkimde mesafeli olmak isterim.					
6. Planlar yaparken yakınların önerileri dikkate alınsa bile, son karar kişiye ait olmalıdır.					
7. Kendimi yakınlarımdan bağımsız hissederim.					
8. Hayatımı kendimi çok yakın hissettiğim kişilerin düşüncelerine göre yönlendiririm.					
9. Çok yakın ilişkiler içindeki kişi, kendi kararlarını veremez.					
10. Genelde kendimle ilgili şeyleri kendime saklarım.					
11. İnsan çok yakınlarının fikirlerine karşı çıkabilmelidir.					
12. Benimle ilgili bir konuda, çok yakın hissettiğim kişilerin fikirleri beni etkiler.					
13. Yakınlarımdan düşüncelerine önem vermek, kendi düşüncelerimi gözardı etmek anlamına gelir.					
14. Kişiliğimin oluşmasında yakınlarımdan etkisi büyüktür.					
15. Bir kişiye çok yakın olmak, özgür olmayı engeller.					
16. Kararlarımı alırken yakınlarıma danışırım.					
17. Kendime çok yakın hissettiğim kimseler sık sık aklıma gelir.					
18. Bir kimse kendini hem yakınlarına bağlı, hem de özgür hissedebilir.					
19. Benimle ilgili bir konuda çok yakın hissettiğim kişilerin aldığı kararlar, benim için geçerlidir.					
20. Yakınlarımdan hakkımda ne düşündüğü benim için önemli değildir.					
21. Özerk olabilmek için yakın ilişki kurmamak gerekir.					
22. Yakınlarım, hayatımda en ön sıradadır.					
23. Genellikle kendime çok yakın hissettiğim kişilerin isteklerine uymaya çalışırım.					
24. Yakınlarımla aramdaki bağ, kendimi huzur ve güven içinde hissetmemi sağlıyor.					
25. Özel hayatımı, çok yakınım olan birisiyle bile paylaşmam.					
26. Bir kimse hem yakınlarına bağlı olabilir, hem de fikirleri ayrı olduğunda fikrine saygı duyulmasını isteyebilir.					
27. Kararlarımı yakınlarımdan isteklerine göre kolayca değiştirebilirim.					